

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1941.

Andra kammaren.

Nr 43.

Torsdagen den 26 juni.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 18 innevarande juni.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna läkarintyg:

Att riksdagsman Olof Evert Sandberg varit vårdad härstädes från den 19 juni för cholelithiasis + choledocholithiasis och ännu kvarligger och under denna tid varit och fortfarande tills vidare är till arbete oförmögen, intygas.

Karolinska sjukhuset den 25 juni 1941.

Olle Friberg,
leg. läkare.

Kammaren beviljade herr Sandberg ledighet från riksdagsgöromålen tills vidare från och med den 20 innevarande juni.

§ 3.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

*Svar på
interpellation.*

Chefen för försvarsdepartementet, herr statsrådet **Sköld**, som anförde: Herr talman! Herr Thapper har i sin interpellation frågat, huruvida jag kan ställa i utsikt åtgärder syftande till att förhindra, att de som ådragit sig skada eller sjukdom under militärtjänstgöring genom onödigt dröjsmål med ersättnings utbetalande åsamkas umbäranden och lidanden.

Herr Thapper har framdragit fem fall, som onekligen tyda på att dessa ersättningsfrågor icke handläggas med tillräcklig skyndsamhet. Skulden härtill har herr Thapper ansett böra läggas hos vederbörande militära myndigheter, men han har förmodat, att även hos riksförsäkringsanstalten större skyndsamhet skulle kunna presteras.

Skyldighet att anmäla olycks- och sjukdomsfall, som under tjänstgöring drabbar värnpliktig, åligger i regel kompanichefen eller militärläkaren. Anmälan skall göras ofördröjligen, och den skall föranleda en undersökning genom vederbörande personalchefs försorg, varefter ärendet överlämnas till riksförsäkringsanstalten. Det är ju ett känt förhållande, att den militära administrationen på det sociala området under den första tiden av beredskapen icke fungerade tillfredsställande. Icke minst framträdde detta efter de stora inkallelserna på våren 1940. Man har emellertid genom en hel rad av bestämmelser sökt åstadkomma bättre förhållanden. Genom en kungörelse den 23 juli 1940 infördes för värnpliktiga, som drabbats av kroppsskada, rätt till familjebidrag efter tjänstgöringens slut. Enligt denna författning kan familje-

Svar på interpellation. (Forts.)

bidragsnämnd provisoriskt bevilja familjebidrag utan att avvakta riks försäkringsanstaltens beslut i ersättningsfrågor. Genom ett cirkulär den 16 september 1940 har arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse på förekommen anledning fäst militärläkarnas uppmärksamhet på gällande ersättningsbestämmelser och särskilt erinrat om skyldigheten att tillse, att vederbörlig anmälan göres till riks försäkringsanstalten. Genom ett cirkulär den 14 januari 1941 har sjukvårdsstyrelsen uppmanat läkarna att i förekommande fall lämna värnpliktig upplysning om sättet för utbekommande av ersättning för den fortsatta sjukvård, som kan vara erforderlig under den tid, han beviljats tjänstledighet på grund av sjukdom. Slutligen har medicinalstyrelsen vid ett par tillfällen utsänt meddelande till de civila läkarna angående deras befattning med insjuknade värnpliktiga.

Jag har låtit genom riks försäkringsanstalten verkställa utredning angående de i interpellationen påtalade fallen. Denna utredning synes bekräfta, att försummelse ligger de militära myndigheterna till last. Utredningen har emellertid även visat, att ärendenas handläggning inom riks försäkringsanstalten tagit alltför lång tid i anspråk.

Beträffande de militära myndigheterna kan helt naturligt mycket anföras såsom ursäkt eller förklaring till att en del åligganden av icke omedelbart militär natur blivit eftersatta. Man bör nog därför vara försiktig i fråga om att göra de personer till syndabockar, som under den första beredskapstiden icke till fullo behärskade sina arbetsuppgifter. Om numera försummelser begås på detta område, kunna emellertid icke några generella ursäkter godtagas, ty bestämmelserna äro tydliga och klara. Jag är dock övertygad om att den militära administrationen, efter hand som förhållandena stabiliserats, även på detta område väsentligen förbättrats. Skulle emellertid försummelser även framdeles komma att yppas, är jag beredd att låta vidtaga särskilda åtgärder för åstadkommande av rättelse därutinnan.

Av riks försäkringsanstaltens utredning framgår, att anstalten icke till fullo kunnat bemästra de svårigheter, som beredskapsinkallelserna och den därmed följande mångdubblingen av militärbyråns arbetsbörda medfört. Icke minst med hänsyn till de omfattande uppgifter, som föreslagits skola åvila anstalten i händelse av krig, hade det varit lyckligt, om för anstalten funnits en effektiv beredskapsorganisation. Anstalten har emellertid nu hos Kungl. Maj:t gjort framställning om utökning av personalen på militärbyrån. Det är min förhoppning att detta initiativ skall kunna leda till förbättrade förhållanden.

Härpå yttrade

Herr Thapper: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framföra mitt tack för det positiva svaret.

Det är förklarligt, att dröjsmål ha kunnat förekomma, särskilt med den omfattning som inkallelserna hade under våren 1940. Från riks försäkringsanstaltens sida har ju också medgivits, enligt herr statsrådets svar, att ärendena tagit alltför lång tid i anspråk, beroende dels på deras mångfald, dels på att personalen varit otillräcklig. Härutinnan ha vi ju att emotse rättelse.

Beträffande de militära myndigheterna är det också förklarligt, att arbetsuppgifterna äro många för närvarande, men jag har det intrycket, att man i många fall här låtit ett onödigt dröjsmål komma sig till last. När ett ärende inkommer till riks försäkringsanstalten, har det hänt, att anstalten fått vänta i månader på svar från vederbörande militära förband, trots upprepade påminnelser både skriftligen och på annat sätt.

Svar på interpellation. (Forts.)

Jag är därför synnerligen tillfreds med att herr statsrådet är beredd att vidtaga särskilda åtgärder för beivrande av försummelse, där de begås. Jag känner inte tillfredsställelse därför, att en eller annan syndabock kan komma att framskapas, utan därför att det är angeläget, att hjälpen till dem, som ådragit sig skada eller sjukdom under militärtjänstgöringen, kommer snabbt, då snar hjälp är dubbel hjälp, enligt ett känt uttryck. Dessutom äro ju de känslor lätt begripliga, som få makt med dem som fullgjort sin plikt mot landet och sedan få vänta i månader på ersättning för ådragen skada. Min tillfredsställelse över herr statsrådets svar kommer därför att delas av många och framför allt av de inkallade själva.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Föredrogs, punktvis, statsutskottets utlåtande, nr 213, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1941/42.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

§ 5.

Föredrogs vart efter annan statsutskottets utlåtanden:

nr 214, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41; och

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 216, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts proposition angående värtjänstutbildning för skolungdom jämte i ämnet väckta motioner.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Lindberg i Umeå: Herr talman! Då jag ansett, att en gemensam votering borde ske i denna fråga, är det dels därför, att det föreliggande sammanjämningsförslaget icke tagit behörig hänsyn till den ståndpunkt, andra kammaren intagit, och dels därför att det varit utsiktslöst att försöka få statsutskottet med på ett sammanjämningsförslag av annat innehåll.

I utskottets utlåtande föreslås nu en sammanjämkning mellan de tre ståndpunkter, som i statsutskottet och här i kammaren företrädde av bland andra herrar Holmdahl, Conrad Jonsson och Ward. Den fjärde ståndpunkten åter, som företrädde i den s. k. bergmanska reservationen och som i denna kammar samlade majoritet gentemot de tre andra ståndpunkterna var för sig

I anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om värtjänstutbildning för skolungdom.

I anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om värntjänstutbildning för skolungdom. (Forts.)

och tillsammans, existerar inte i sammanjämningsförslaget. Man vill förmå kammaren att göra ett uttalande och framföra önsksningar, som kammarens majoritet icke önskat ha något ansvar för. Vid en gemensam votering hade kammarens majoritet åtminstone haft möjligheter att understryka, att den står fast vid sin mening.

Jag vill icke ställa något yrkande, vilket ju för övrigt är ganska meningslöst så här i närheten av riksdagens hemförlovning. Jag skall nöja mig med att fästa vederbörande statsråds uppmärksamhet på de speciella förhållanden, under vilka denna sammanjämkning ägt rum, och att förklara, att det som uttalaras i det föreliggande förslaget i verkligheten icke uttrycker den mening, som andra kammarens majoritet uttalade för några dagar sedan, och följaktligen icke senare bör åberopas såsom uttryck för ett principiellt ståndpunkts-tagande från kammarens sida till de frågor, i vilka riksdagen nu begär utredning.

I detta anförande instämde fröken *Hesselgren*, herrar *Jonsson* i Skutskär, *Nilson* i Eskilstuna och *Falck*, fru *Björck*, herrar *Paulsen*, *Ekdahl*, *Söderdahl* och *Sundberg*, fröken *Öberg*, herrar *Spångberg*, *Gustavson* i Västerås och *Andersson* i Surahammar, fru *Humla*, fru *Alvén*, herrar *Sundström* i Vikmanshyttan och *Karlsson* i Grängesberg, fröken *Nygren*, herrar *Norén*, *Mäler*, *Andersson* i Alfredshem och *Jonsson* i Haverö, fru *Skoglund-Lindblom*, herrar *Akerström*, *Nilsson* i Norrlångträsk och *Jacobson*, fru *Lindqvist-Petersson*, fröken *Rosén*, herr *Lundberg* i Uppsala, fru *Andersson* och herr *Skoglund* i Umeå.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Herr **Lindberg** i Umeå borde som en konsekvens av sitt yttrande ha framställt ett yrkande om avslag på det föreliggande sammanjämningsförslaget. Då hade man kunnat få klarhet om kammarens ställning till frågan, vilket kanske nu icke är möjligt att få.

Då något yrkande i ärendet icke ställts, kan man kanske tycka, att det är onödigt att yttra någonting ytterligare vid behandlingen av denna fråga utöver vad som redan har sagts. Jag vill emellertid framhålla, att det nästan aldrig är möjligt att vid en sammanjämkning i riksdagen finna en medellinje, alltså den linje, som ligger precis mitt emellan kamrarnas olika ståndpunkter. Detta låter sig ofta av praktiska skäl icke göra. Många gånger händer det ju också, att man måste företaga en sådan underlig sammanjämkning, att man uppmanar den ena kammaren att biträda den andra kammarens beslut, och då har man inte tagit någon hänsyn till den ena kammarens ståndpunkt. Den principiella ståndpunkt, på vilken herr **Lindberg** i Umeå ställt sig, kan alltså icke vid alla tillfällen följas. Jag har den uppfattningen att den icke heller kan följas i detta fall. Kammaren har visserligen med en rätt avsevärd majoritet stannat på en ståndpunkt, som företrädes av herr **Bergmans** m. fl. reservation, men därmed är icke fullkomligt ådagalagt, att denna reservation på alla punkter och till alla delar fullständigt gav uttryck åt varje röstades bestämda mening. Jag erinrar om — därom kan kammarens protokoll bära vittne — att herr **Viklund**, som var förste talare i debatten och yrkade bifall till herr **Bergmans** m. fl. reservation, avgav förklaringar och deklARATIONER, som ganska avsevärt skilde sig från innehållet i denna reservation.

Jag skall inte orda vidare i denna sak; det är ganska meningslöst att ytterligare förlänga debatten i denna fråga, en debatt som redan varit lång nog under den föregående behandlingen av ärendet. Jag kan nöja mig med det sagda och yrkar bifall till sammanjämningsförslaget.

I anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om värntjänstutbildning för skolungdom. (Forts.)

Herr Vougt: Herr talman! Jag begärde ordet under herr Lindbergs i Umeå anförande, kanske mindre på grund av innehållet i detta anförande än därför att jag ville säga några ord rörande den tolkning, som här och var ute i landet, icke minst i pressen, har förekommit av det beslut, som andra kammaren häromdagen fattade, då kammaren med ganska stor majoritet följde den reservation, som i detta ärende hade avgivits av herr Bergman m. fl. Det har nämligen sagts, att detta beslut skulle ge uttryck åt något slags beklagligtvis tillväxande försvarsovilja eller ljumhet i fråga om försvaret inom denna majoritet i andra kammaren. Det är mycket angeläget, att denna uppfattning på det bestämdaste tillbakavisas.

Jag medger för min del gärna, att den reservation, som kammarens majoritet då följde, i många avseenden icke kunde fullkomligt täcka uppfattningarna hos de många, som av olika skäl icke ville rösta för utskottets förslag. Det fanns uppenbarligen ganska starka nyanser i uppfattningen av denna fråga, men i vilken mån det fanns något som sammanhänger med en principiell pacifism undandrar sig mitt bedömande. Men alldeles uppenbart är att de av oss, som hysa den uppfattningen, att ungdomen under en viss åldersgräns icke bör vapenutbildas, därför icke på något sätt kunna betecknas såsom bristande i försvarsvilja och ännu mycket mindre som något slags pacifister. Min uppfattning är, att ett mycket stort antal av oss följde den linje, som så vitt jag förstår mycket klart utvecklades av en talesman för herr Bergmans reservation, herr Viklund, då han särskilt tryckte på det missförhållandet, att enligt den ordning som föreslogs av statsutskottet endast en begränsad del av landets ungdom skulle erhålla vapenutbildning genom den föreslagna värntjänsten. Vi ansågo att detta innebar en kategoriklyvning, vars fel närmast var att den gav för litet åt försvarsviljan ibland ungdomen, ingalunda för mycket. Därtill kommer, att vi fruktade att det försvarsintresse, som finnes ute i landet, skulle komma att splittras genom att man nu erbjöd en ny organisationslinje. Det finnes, förutom landstormens ungdomsavdelningar, frivilliga skytterörelsen och hemvärnet. Varför skulle man då erbjuda en ny linje, som faktiskt icke var tillgänglig för den stora majoriteten av Sveriges ungdom?

För min del vill jag säga, att det huvudsakligen var detta skäl som gjorde, att jag röstade för reservationen, ehuru jag är väl medveten om att andra kunde ha inlagt en annan betydelse i denna votering. Om man förebrår kammaren att en majoritet inom kammaren inlade olika betydelse i en nej-ståndpunkt, fruktar jag att jag måste säga, att statsutskottet får bära ansvaret för detta, ty statsutskottet hade kommit till kammaren med ett förslag, som icke gav någon vägledning utan i stället erbjöd en bild av ganska fullständig splittring.

När man nu har åstadkommit en sammanjämkning, som skett i detta utlåtande, vore det ytterligt beklagligt, om andra kammaren inte skulle kunna godtaga denna jämkningslinje. Jag ber för min del, herr talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Holmdahl: Herr talman! Jag har begärt ordet därför att jag inte kan underlåta att säga några ord med anledning av herr Lindbergs i Umeå yttrande, då han helt enkelt förklarade, att majoritetens ståndpunkt i denna kammare icke existerar i detta sammanjämkningsförslag. Det är ju en mycket kraftig kritik av ett sammanjämkningsförslag. Ett sådant skall ju tillgodose båda kamrarnas ståndpunkter, och en objektiv och rättvis avvägning bör i möjligaste mån ske mellan dessa för att få fram ett acceptabelt sammanjämkningsförslag.

I anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om värtjänstutbildning för skolungdom. (Forts.)

Hur förhåller det sig då med herr Lindbergs påstående, att utskottsmajoritetens ståndpunkt i denna kammare icke är representerad i det föreliggande sammanjämningsförslaget? Jag vill då först erinra om att första kammaren med stor majoritet hade tagit Kungl. Maj:ts förslag och att andra kammaren hade gått på herr Johan Bergmans reservation. Mellan dessa båda ståndpunkter lågo två förmedlande reservationer, nämligen en av herr Gustafsson i Benestad m. fl. och en av herrar Oscar Olsson och Ward. Det är en mycket vanlig form för sammanjämnning, att då båda kamrarna ha stannat vid ståndpunkter, som ligga långt ifrån varandra, sammanjämningsförslaget går på den medlingslinje, som under debattens hetta icke fått gehör hos någon av de båda kamrarna. Detta är just vad som här har skett. Man har konstruerat en sammanjämnning på grundval av mellanreservationerna, som icke fingo gehör vare sig i första eller andra kammaren. Jag förstår mycket väl herr Lindbergs anförande, betraktat som en rent personlig och individuell suck, men å andra sidan framgick det otvetydigt av debatten — vilket en av de föregående talarna erinrade om — att skälen för majoritetens ståndpunkt här i denna kammare voro mycket växlande.

Nu innehåller sammanjämningsförslaget vissa moment, som representera just en del av de motiv, som framfördes av dem, som gingo på majoritetens ståndpunkt här i kammaren. Jag vill erinra om att en av huvudtalarna för herr Johan Bergmans reservation icke en utan ett par gånger förklarade, att han fäste det allra största avseende vid, att skjutövningarna i skolan blevo frivilliga. Det framgick, såvitt jag kan förstå av de yttranden, denne talesman för den bergmanska reservationen hade, att det var ett av hans huvudintressen att få skjutövningarna frivilliga — han riktade ett par gånger frågor till eklestistikministern just om detta. I detta sammanjämningsförslag, mina damer och herrar, äro skjutövningarna i skolan överhuvud taget frivilliga.

Ett annat motiv, som framfördes av de talare, som påyrkade bifall till herr Johan Bergmans reservation, var att man ogärna såg, att militärt betonade övningar överhuvud taget förhades i skolorna, men framför allt att de bedrevos med skolungdom under 16 år. Denna uppfattning har accepterats i detta sammanjämningsförslag. Detta kommer till uttryck genom att första kammarens ståndpunkt så att säga kvantitativt beskäres på det sätt, att frivilliga skjutövningar endast få förekomma i de tre högsta ringarna i gymnasiet.

Herr talman! Jag har endast velat anföra detta, icke alls för att få till stånd någon sakdebatt i frågan — detta hoppas jag framgått av vad jag sagt — utan för att starkt understryka, att herr Lindbergs omdöme om det här föreliggande sammanjämningsförslaget är obefogat. Det är möjligtvis befogat — det håller jag för troligt — från herr Lindbergs rent personliga utgångspunkter. Herr Lindberg yttrade sig icke alls i debatten förra gången, så vitt jag vet. Men säkert är att en hel del av förespråkarna för herr Johan Bergmans reservation framförde motiveringar för denna, vilka äro tillgodosedda i det föreliggande sammanjämningsförslaget.

Jag har varit angelägen att framföra dessa synpunkter, ty jag måste säga, herr talman, att jag ogärna vill bidra till ett sammanjämningsförslag, om vilket någon av kamrarnas ledamöter med fog kan säga, att man i detsamma söker göra våld på den ena eller andra kammarens mening. Men det är naturligtvis å andra sidan mycket riktigt som herr vice ordföranden i statsutskottet nämnde, att det kan föreligga tekniska svårigheter att uppnå en fullt rättvis medellinje. Men att syftet med detta sammanjämningsförslag från statsutskottets sida har varit att nå så långt som möjligt i denna riktning, tror

I anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om värtjänstutbildning för skolungdom. (Forts.)

jag alla, som deltagit i statsutskottets förhandlingar, måste känna sig övertygade om.

Herr **Lindberg** i Umeå: Herr talman! Med anledning av vad herr Holmdahl yttrade vill jag säga, att jag tolkat vad andra kammaren beslutat så, att kammaren icke begärt kvalificerad värtjänstutbildning för all ungdom mellan 16 och 20 år.

Jag har haft ett alldeles speciellt skäl att inte låta detta sammanjämningsförslag passera utan diskussion. Det förhåller sig så, att ledamoten av riksdagens första kammare major Holmström vid förra riksdagen väckte en motion, vari han yrkade på en utredning av frågan om återinförande vid läroverken av skjutövningar, sådana övningar som förekommit vid läroverken före 1917. Major Holmströms motion berördes i en motivering i statsutskottets utlåtande, där man uttalade sig för en utredning av denna fråga och därmed ansåg motionen besvarad, eftersom man dessutom visste att frågan på annat sätt kommit inför Kungl. Maj:t.

Jag är ledamot av statsutskottet men tillhör icke dess andra avdelning och observerade inte det i motiveringen förekommande uttalandet. Det uppfattades säkerligen inte heller i andra kammaren som något ställningstagande med förbindande verkan, vilket icke hindrat herr Holmdahl att i statsutskottet med stor energi hävda, att andra kammaren förra året helt enkelt begärde, att statsrådet Bagge skulle framlägga ett förslag om införande av militärövningar vid läroverken, och även — såvitt jag uppfattade herr Holmdahl rätt — att statsrådet Bagge skulle framlägga förslag på grundval av den utredning, som för- anleddes av bl. a. major Holmströms motion.

Man vet ju inte hur det ser ut nästa år, men om vi då ha att syssla med denna fråga, har jag nu velat förebygga, att herr Holmdahl och andra då skola kunna säga om det som statsrådet Bagge eller eventuellt någon annan föreslår, att detta har andra kammaren utan debatt rekviderat.

Herr **Holmdahl** erhöll ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag förvånar mig över herr Lindbergs i Umeå senaste inlägg, ty denna lilla del av förhistorien till den kungl. proposition som låg till grund för utskottsmajoritetens ståndpunktstagande behandlades ju utförligt vid andrakammardebatten för några dagar sedan. Det är ju en ytterst formell synpunkt herr Lindberg anlägger på saken, ty — som jag även erinrade om i kammardebatten i sakfrågan — riksdagen skrev i fjol till Kungl. Maj:t och yttrade, att »riksdagen ansåge för sin del skäl föreligga för ett skyndsamt övervägande av frågan om anordnande för den mognare skolungdomen av en utbildningsverksamhet, inriktad på i huvudsak de verksamhetsgrenar, som i motionen åsyftades».

Dessa ord har riksdagen skrivit och enhälligt biträtt, och då kan kammaren själv bedöma, vilket värde man bör tillmäta dessa formella distinktioner herr Lindberg här gjort.

Vidare anförde:

Herr **Svensson** i Grönvik: Herr talman! Jag skall be att med anledning av herr Lindbergs i Umeå första anförande och herr Vougts yttrande få säga ett par ord.

Herr Lindberg beklagade, att i detta förslag till sammanjämkning tillräcklig hänsyn icke tagits till den mening, som under debatten härom företrädades av

I anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om värtjänstutbildning för skolungdom. (Forts.)

andra kammarens majoritet. Den känslan kanske är befogad eller i varje fall förklarlig. Jag lyssnade emellertid några ögonblick även på debatten i första kammaren, och där var man missbelåten med att man icke tillmötesgått den mening som där förfäktades och resulterade i beslut. Här är man alltså missnöjd på båda sidor så att säga, och då är väl ändå sammanjämningsförslaget rätt lyckligt funnet: man har gått på en linje, varigenom inte någon av de två huvudmeningar som förfäktades har fått fullt rätt. Jag tror alltså att det förslag till sammanjämkning, som här föreligger — såvitt man kan bedöma efter verkligt saklig omdömesgill prövning, så långt en sådan kan äga rum — är sådant, att det är lyckligt om kamrarna också bifalla det.

Herr Vougts uttolkning av meningarna bland dem som deltog i den votering, som blev avgörande för andra kammarens beslut, glädde mig alldeles särskilt. Han ville tolka saken så att det icke alls var någon försvarsolust som motiverade detta beslut och som i varje fall icke han för sin del givit uttryck åt vid voteringen. Jag är särskilt tacksam för den uttolkningen, men herr Vougt blev ju strax korrigerad, höll jag på att säga, av herr Lindberg i Umeå, som icke ville gå med på den tolkningen. Det må vara hur som helst, det är tydligen olika meningar i det hänseendet. Herr Vougt yttrade vidare, att motivet för bifall till ifrågavarande beslut var att inte alla fingo delta i värtjänstutbildningen. Jag tror att om man litet närmare hade studerat det utskottsförslag som förelåg, hade man också däri funnit ett yrkande om skrivelseförslag, som skulle möjliggöra en utvidgning för deltagandet i denna värtjänstutbildning. Det är samma skrivelseförslag, som nu föreligger under punkt c) i den upplästa klämman. På den punkten har det således icke gjorts någon ändring av det förslag som förelåg, när kammaren förra gången behandlade denna fråga.

Det är bara dessa enkla reflexioner, herr talman, som jag ansett mig böra göra med anledning av de nyss hållna anförandena. Jag ber att få hemställa om bifall till förslaget om sammanjämkning.

Herr Persson i Falla: Herr talman! Det kan inte vara rimligt att återigen rulla upp den debatt, som förts i denna fråga. Vad det här gäller är att förena de båda kamrarnas skiljaktiga beslut. Därvidlag har man som grundregel att försöka uppnå en sammanjämkning, och det är också vad utskottet här gjort. Jag anser att man sökt finna denna sammanjämningslinje så nära »medellinjen» som det överhuvud taget är möjligt att komma. Att finna någon rent matematisk mittlinje går ju inte i en sådan här fråga, men så nära medellinjen som möjligt tror jag det förevarande sammanjämningsförslaget ligger.

Bästa beviset härför tycker jag är hur annorlunda statsutskottet grupperat sig i majoritet och reservanter nu mot förra gången. Bakom utskottsförslaget förra gången stodo 9 av utskottets 24 ledamöter, under det att de övriga voro reservanter på olika linjer. I dag stå bakom sammanjämningsförslaget 21 av statsutskottets 24 ledamöter, under det att endast 3 ha reserverat sig. Det är tre ståndaktiga tennsoldater, som omöjligen kunna vika en enda tum. Jag klandrar inte denna ståndaktighet, tvärtom kan jag göra honnör för en sådan heroisk attityd. Men den representerar ingen praktisk politik. Praktisk politik är att söka nå praktiska resultat. Det är det som utskottet här försökt genom att framlägga detta förslag, som jag tycker vi borde kunna ta utan långa och vidlyftiga överläggningar.

När herr Lindberg i Umeå klagar över att det är inte andra kammarens beslut och mening, detta som sammanjämningsförslaget går ut på, kan man svara, att det ju inte heller innefattar första kammarens mening. Om man

I anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om värtjänstutbildning för skolungdom. (Forts.)

skall göra en sammanjämkning efter grundlagens anda och bud, skall denna inte företräda den ena kammarens beslut och mening, utan det skall bli något som ligger emellan de båda kamrarnas ståndpunkter. Ett sådant förslag föreligger, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

Herr **Lindberg** i Umeå, som erhöll ordet för kort genmäle, yttrade: Herr talman! Jag nödgas säga herr Persson i Falla, att jag icke kan uppfatta det som heroism att begära gemensam votering i stället för sammanjämkning i denna fråga.

Härefter anförde

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag ger mig ju, som kanske innehållet i mitt föregående anförande ger vid handen, högst ogärna in på en återupprepning av de argument, som anfördes i den egentliga debatten. Jag anser att den saken är slutdiskuterad i kamrarna, och vi få undersöka om sammanjämningsförslaget överhuvud taget är godtagbart eller icke.

Men fastän jag sålunda är ganska obenägen att diskutera sakinnehållet, så skulle jag ändå vilja fästa uppmärksamheten på och understryka sammanjämningsförslaget rekommendation av en anknytning till hemvärnsrörelsen av denna frivilliga utbildning av ungdom i kvalificerad värtjänst, som ifrågasättes. Vidare skall jag inte yttra om den saken.

Då herr Lindberg ånyo säger, att majoriteten av kammaren är, som han uttrycker sig, absolut emot kvalificerad värtjänstutbildning för ungdom över 15 år, och om kammarens majoritet vidhåller denna ståndpunkt, så är det riktigt och logiskt att nu avslå sammanjämningsförslaget, ty då får man en gemensam votering, visserligen kanske först i nästa vecka, men i varje fall en gemensam votering. Men skulle detta utlåtande med dess rekommendation av frivillig kvalificerad värtjänstutbildning för ungdom över 15 år helt och hållet ha strukits ur sammanjämningsförslaget, hade första kammaren inte fått det ringaste med, och då hade den med ännu större skäl än herr Lindberg nu för andra kammarens vidkommande kunnat opponera sig emot att man i sammanjämningsförslaget icke tagit någon hänsyn till första kammarens bestämda mening.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 217, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande anslag till luftskyddsinspektionen: avlöningar.

Den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 8.

Herr talmannen meddelade, att enligt överenskommelse, som träffats mellan kamrarnas talmän, den gemensamma omröstning, för vilken voteringsproposition nyss blivit av kammaren godkänd, komme att äga rum vid plenum fredagen den 27 i denna månad.

§ 9.

Föredrogs andra lagutskottets memorial, nr 36, angående ersättning åt hovrättsrådet Sven Björkholm och byrådirektören Tor Jerneman, vilka inom andra lagutskottet biträtt vid behandlingen av visst ärende.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Föredrogs budgetdeputerades memorial angående arvode åt deputerades sekreterare; och biföll kammaren deputerades däri gjorda hemställan.

Herr andre vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 11.

*Höjning av
begravnings-
hjälpen vid
dödsfall i an-
ledning av
kroppsskada,
ådragen under
militärtjänst-
göring.*

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 72, i anledning av väckt motion om höjning av det belopp, varmed begravningshjälp må utgå vid dödsfall i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade

Herr **Spångberg**: Herr talman! Det kan ju anses litet vågat att begära ordet i en fråga, där motion icke har väckts i denna kammare och där utskottet enhälligt yrkar avslag, men jag gör det därför att jag anser att den fråga, som beröres i motionen, har så stor aktualitet i detta läge att förhållandet bör påtalas.

I motionen begäres, som ledamöterna finna, att riksdagen ville besluta sådan ändring, att begravningshjälpen vid alla dödsfall i militär tjänstgöring i fredstid utbetalas med 600 kronor. Enligt nu gällande bestämmelser utgår begravningshjälp med en tiondel av den avlidnes årliga arbetsförtjänst, och vidare uppskattas de värnpliktigas arbetsförtjänst till för äldre värnpliktiga 2,160 kronor och för övriga värnpliktiga 1,764 kronor. Härav följer, att då en värnpliktig förolyckas utgår i regel begravningshjälp med 176 kronor 40 öre. Dessa bestämmelser ha gällt sedan 1927. Men om hjälpen 1927 kunde anses tilltagen i underkant, så är ju detta så mycket mera förhållandet innevarande år, ty dels ha de händelser, som inträffat i världen, gjort att vi ha omfattande inkallelser, dels förekomma ju, som vi känna till, då och då kroppsskador, varigenom värnpliktiga avlida och det uppstår stora ekonomiska svårigheter för de efterlevande. Detta omnämnes inte i tidningarna — det får egentligen inte skrivas i tidningarna om sådant — men än blir det ett olycksfall vid flottan, än blir det en olycka med en kanonvagn, varigenom en värnpliktig krossas och efter någon tid avlider, och den ena olyckan inträffar efter den andra. Det är givetvis under sådana förhållanden av mycket stor vikt, att den hjälp, som utgår till begravning av dessa förolyckade människor, är tilltagen så pass högt att den, i varje fall i det närmaste, räcker till för att täcka kostnaderna. Men det gör sannerligen inte dessa 176 kronor, som nu utgå.

Nu erkänner ju också utskottet, att detta belopp är alldeles otillräckligt, men utskottet har ändå inte funnit någon väg att bifalla motionen. Man säger, att det måste bli en revision av 1927 års militärsättningsförordning för att det skall kunna bli någon ökning, men denna revision lär inte kunna komma till stånd annat än i samband med en överarbetning av gällande olycksfallsförsäkringslag, och när den kommer att omarbetas, därom vet man ju ingenting. Men vad vi här röra oss med är aktuella ting. Vi ha icke tid att vänta på några överarbetningar av gällande lagar på hithörande och delvis andra områden.

Utskottet resonerar sig också fram till den uppfattningen, att beloppet av nu utgående begravningshjälp borde provisoriskt höjas, och detta måste man omfatta med den allra största sympati. Vilken summa skall man då stanna inför såsom lämplig? Sociala försvarsberedskapskommittén har framkommit med ett förslag om att 250 kronor borde utgå till dylik hjälp, och motionären har föreslagit 600 kronor. Jag skall inte uttala mig om vad som är lämpligt. Jag finner att det nuvarande beloppet är otillräckligt, 250 kronor är alldeles

Höjning av begravningshjälpen vid dödsfall i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. (Forts.)

för litet och 600 kronor är kanske något som skulle kunna anses vara lämpligt.

Jag har här i min hand en specifikation över utbetalningar, som gjorts av anhöriga i samband med en dylik begravning. Sammanlagda kostnaderna för denna begravning uppgingo till 1,026 kronor 50 öre. Häri ingår givetvis ett klädkonto och även kostnaderna för en mindre gravvård. Man kan diskutera, om staten skall betala detta, men man stannar nog inför att det vore synnerligen behjärtansvärt att det skedde, då en människa under dessa förhållanden fått offra livet, och att vi andra, d. v. s. staten, gemensamt gäldade kostnaderna för en dylik begravning. Man fäster sig exempelvis vid att till och med den flagga, som lägges över kistan, skall betalas av de anhöriga.

När nu utskottet har kommit till den uppfattningen, att begravningshjälpen provisoriskt borde höjas, tycker man ju att utskottet hade kunnat ta steget fullt ut och begärt en sådan förhöjning. När så inte skett är det meningslöst att i detta fall yrka bifall till motionen, och jag skall heller inte ställa det yrkandet. Men jag skall be att få vädja till socialministern, som väl närmast har att utreda och framlägga förslag i frågan, att detta sker snarast möjligt.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 73, i anledning av väckta motioner om höjning av livräntan till personer, som i militärtjänst ådragit sig varaktig invaliditet eller sjukdom.

Höjning av livräntan till personer, som i militärtjänst ådragit sig varaktig invaliditet eller sjukdom.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde

Herr Nilson i Spånstad: Herr talman! När utskottet med stöd av utlåtandet nr 71 om provisoriska åtgärder angående ersättning till värnpliktiga, som skadats under neutralitetsvakten, avstyrkt den föreliggande motionen, synes utskottet mera beaktat svårigheterna för neutralitetsvaktens folk än svårigheterna för dem, som under tidigare år skadats under sin värnpliktstjänstgöring. Utskottet går till och med så långt att utskottet yttrar: »Därest förslaget vinner riksdagens bifall, torde något aktuellt behov av förhöjda ersättningar i enlighet med motionärernas förslag, vilket åsyftar en revision av bestämmelserna i 1927 års militärsättningsförordning, knappast föreligga.»

Gentemot detta tillåter jag mig till belysande av att ett verkligt aktuellt behov av en förbättring föreligger anförda: Visserligen erhåller den som under militärtjänst efter den 1 januari 1928 förlorat sin arbetsförmåga lägst 1,200 kronor i livränta, men läget blir väsentligt sämre för dem som under tidigare år kommit till skada under värnpliktens fullgörande. För dessa är statens stöd alltför ringa att skapa möjlighet till en dräglig utkomst för den skadade. Den, som exempelvis under tjänstgöring under förra världskrigets neutralitetsvakt skadades så att arbetsförmågan förlorades, erhåller i ersättning endast 900 kronor per år. När staten på detta sätt ersätter den som offrat sin hälsa för allas vårt väl, kan jag inte undgå att hysa en annan uppfattning om det aktuella behovet av förhöjning av ersättningarna än den utskottet givit till känna. Jag anser, att det är en synnerligen aktuell angelägenhet att de påtalade förhållandena snarast rättas till på ett sätt, som mera svarar mot, jag vågar tro allas vår uppfattning om samhällets skyldigheter mot dem, som oförskyllt drabbats av olyckan.

Höjning av livräntan till personer, som i militärtjänst ådragit sig varaktig invaliditet eller sjukdom. (Forts.)

Jag skall i denna sak inte framställa något yrkande, men jag vill till sist uttala den förhoppningen att de åtgärder, som antytts i utskottets utlåtande, så snart som möjligt bringas i verkställighet under beaktande av att här verkligen föreligger ett aktuellt behov av hjälp.

Härmed var överläggningen slutad. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 75, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om dels indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, dels ock avskaffande av den revision av avdelningskontoren, som verkställas av särskilda av riksdagen utsedda revisorer, m. m.

I skrivelse till bankoutskottet den 16 januari 1941 hade fullmäktige i riksbanken gjort framställning angående dels indragning av riksbankens avdelningskontor i Mariestad och Nyköping, dels ock avskaffande av den revision av riksbankens avdelningskontor, som verkställas av särskilda av riksdagen utsedda revisorer.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte besluta

1:o att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en förutsättningslös utredning rörande dels riksbankens uppgifter och organisation, dels trygghandet av ur samhällssynpunkt tillfredsställande förhållanden på kreditväsendets område, dels ock formerna för uppnående av enhetlighet i den offentliga finanspolitiken samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

2:o att § 20 bankoreglementet skulle med omedelbar tillämpning hava den ändrade lydelse, som framginge av en vid utskottets utlåtande fogad bilaga; samt

3:o att den för riksdagens revisorer vid riksbankens avdelningskontor i orterna utfärdade instruktionen skulle upphöra att gälla.

Reservation hade avgivits av herrar *von Horn, Nordborg, Ericsson* i Åtvidaberg och *Wiberg*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta

1:o att i enlighet med bankofullmäktiges framställning indraga riksbankens avdelningskontor i Mariestad och Nyköping samt godkänna härav föranledd ändring i § 3 bankoreglementet;

2:o att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en förutsättningslös utredning rörande dels riksbankens uppgifter och organisation inom ramen av dess nuvarande verksamhetsområde, dels formerna för uppnående av enhetlighet i den offentliga finanspolitiken, dels ock utvidgning av bank- och fondinspektionens kompetensområde och befogenheter samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda;

3:o att § 20 bankoreglementet skulle med omedelbar tillämpning hava den ändrade lydelse, som föreslagits av bankofullmäktige; samt

4:o att den för riksdagens revisorer vid riksbankens avdelningskontor i orterna utfärdade instruktionen skulle upphöra att gälla.

Vid utlåtandet hade därjämte fogats ett särskilt yttrande av herr *Ohlin*.

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
Utskottets hemställan föredrogs; och anförde därvid:

Herr Wiberg: Herr talman! Regeringen har vid flera tillfällen understrukit vikten av att de statliga utgifterna i största möjliga utsträckning minskas. Med hänvisning härtill ha bankofullmäktige föreslagit avskaffande av den revision av riksbankens avdelningskontor, som verkställes av särskilda av riksdagen utsedda revisorer. Beträffande denna fråga har ej heller inom utskottet rått någon meningsskiljaktighet.

Vidare ha bankofullmäktige enhälligt föreslagit indragning av tvenne riksbankens avdelningskontor och motiverat detta bland annat med dels att ganska betydande besparingar skulle uppstå och dels att tidpunkten vore lämplig. Även de två medlemmar av bankofullmäktige, som avgivit särskilt yttrande, ha icke velat motsätta sig indragningen. Inom utskottet ha meningarna däremot gått starkt isär. Minoriteten har på grundval av de skäl bankofullmäktige andragit förordad indragning, men majoriteten har varit av motsatt uppfattning. Frågan är i dess nuvarande läge av sekundärt intresse, då något förslag om indragning ej föreligger från utskottet som sådant och av formella skäl spörsmålet följaktligen icke kan göras till föremål för proposition.

Utskottet har i några avseenden begagnat sin initiativrätt genom att föreslå en förutsättningslös utredning:

För det första rörande de lämpliga formerna för en samverkan mellan finansdepartementet, riksgäldskontoret och riksbanken samt arbetsfördelningen dem emellan. Önskvärheten av en sådan utredning har tidigare i denna kammar betonas från högerhåll. Inom utskottet har också full samstämmighet varit för handen.

För det andra rörande riksbankens uppgifter och organisation. Reservanternas ha visserligen ansett det tveksamt om någon utredning utöver den översyn av bankens inre organisation, som pågår inom riksbanken, verkligen behövdes, men ha dock ej velat motsätta sig en utredning under förutsättning att den begränsades »inom ramen av riksbankens nuvarande verksamhetsområde».

För det tredje rörande skapandet av en omfattande statlig affärsbank. Gentemot utskottets beslut i detta avseende ha fyra ledamöter anmält reservation.

Man frågar sig, vad anledningen kan ha varit till att detta tvisteämne nu tagits upp. Utskottets ärade ordförande uppgav under diskussionen i första kammaren, att frågan varit påtänkt flera år. Måhända är det en tillfällighet att just i dessa dagar den stora socialiseringsutredning, som beslöts 1920, begravts i sådan stillhet att herr Sandler av Kungl. Maj:t till och med befriats från uppdraget att rista dess runa. Man kan likväl icke undgå ställa frågan, om det är meningen att nu i stället på en omväg söka förverkliga socialiseringstanken. Den formella anledningen torde emellertid vara det särskilda yttrande, som herrar Björnsson och Jonsson avgivit till bankofullmäktiges protokoll.

Eftersom utskottet tagit upp dessa yttranden, är det skäl att något beröra dem.

Herr Björnsson påstår till en början, att »bankerna tillämpat en räntemarginal, vilken i jämförelse med t. ex. sparbankernas måste betecknas såsom oskäligt stor». I detta sammanhang torde det vara tillräckligt att framhålla, att jämförelsen måste betecknas som haltande. Herr Björnsson vill icke göra undantag för de tvenne av staten kontrollerade bankerna, nämligen Jordbrukarbanken, vari staten äger praktiskt taget samtliga aktier, och Göteborgs Handelsbank, vari staten äger ungefär hälften. Men i Jordbrukarbankens styrelse sitter herr Andersson i Igelboda, och, om jag icke är fel underrättad, är herr Gustafson i Dädesjö revisor i banken. Det skulle förvåna mig, om inte

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
både herr Andersson och herr Gustafson liksom finansministern, som ju i sista hand har överinseendet över förvaltningen av statens finansintressen, skulle kunna betyga, att banken icke fört en illojal politik med oskäligen räntemarginal.

Herrar Björnsson och Jonsson anse synbarligen möjligt att, genom den ökade konkurrens en stor statlig affärsbank skulle medföra, uppnå dels kontroll över kreditmarknaden och dels förbilligande av krediterna.

Utskottets motivering är enligt min åsikt dunkel. Man tycks närmast vilja göra herr Björnssons uttalande till utskottets. Man har dock mildrat uttrycken. Man tager upp argumenteringen, att »affärsbankerna tillämpa en räntemarginal, vilken vida överstiger den vid sparbankernas kreditgivning förekommande». Men påståendet om oskälighet har utgått. Utskottet refererar därefter, hur utskottet tillkallat två sakkunniga, bankinspektören Lindeberg och chefen för Jordbrukarbanken, bankdirektör Lindahl, d. v. s. tvenne statens förtroendemän i framskjuten och ansvarsfull ställning. Dessa sakkunniga ha med stöd av sin auktoritet och med hänvisning till ett omfattande siffermaterial förklarat, att den erforderliga räntemarginalen vore 2.5 %. Utskottet för sin del underkänner anmärkningsvärt nog de sakkunnigas utlåtande med deklarationen: »Marginalen förefaller dock stor.» Och detta trots att utskottet omedelbart förut t. o. m. sagt ifrån, att »utskottet icke haft möjlighet närmare undersöka grunderna för dessa beräkningar». På sådana premisser kommer utskottet fram till de tre alternativ, som tyckas ha föresvävat utskottet. De skulle vara 1) utbyggande av riksbanken till en affärsbank; 2) sammanslagning och utbyggnad av de tvenne av staten kontrollerade bankerna, d. v. s. Jordbrukarbanken och Göteborgs Handelsbank; 3) skapande av en ny omfattande statlig affärsbank.

Minoriteten har ansett en utredning i sådant syfte fullständigt meningslös. Nederst å sidan 10 och överst å sidan 11 i utskottets utlåtande har det väsentligaste skälet för minoritetens ställningstagande angivits. Jag skall icke här läsa upp vad som står i trycket. Naturligtvis finns det också en mångfald andra sakskäl. Det är också anledning att betona, att det gäller en stor och principiellt betydelsefull fråga. Kan det verkligen vara en lämplig tidpunkt att nu föra fram en tvistefråga, om vilken meningarna äro så starkt delade och som måste verka söndrande? För vår del kunna vi icke hysa den minsta tilltro till att en statlig affärsbank ur samhällssynpunkt skulle bli till nytta, utan vi äro i stället övertygade om motsatsen. Från motsidan har ej heller förnekats, att en statlig affärsbanksrörelse skulle komma att medföra åtskilliga risker. Allt talar enligt vår mening också för att en sådan bank ingalunda skulle komma att förbilliga utan i stället fördyra krediterna. Ginge banken med förlust, bleve sannolikt följden, att denna finge täckas med subventioner. Krav om subventionering via banken av icke livsdugliga och sunda företag kunde mycket väl tänkas. Om det må tillåtas mig att upp- taga ett uttalande från debatten i första kammaren, skulle jag vilja säga, att inrättande av politiska bankdirektörsbefattningar sannerligen icke är något eftersträvansvärt. Kreditväsendet är en invecklad och svårskött apparat, som ställer stora anspråk på gott omdöme, erfarenhet och teknisk kunnsighet från ledningens sida. Det är lätt att riva ned, men det är icke så lätt att bygga upp. Och vill man ha ökade möjligheter till kontroll av bankväsendet, är i varje fall enligt reservanternas uppfattning den riktiga vägen att på sätt reservanterna föreslagit giva statens kontrollorgan, bankinspektionen, vidgad befogenhet och därmed kodifiera den praxis, som förefinnes. Eftersom utskottet icke upptagit denna tanke, kan ett yrkande i sådan riktning av formella skäl icke ens omfattas av någon talmannens proposition.

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

Till sist må framhållas, att när man ser den inställning till frågan, som kommit till uttryck i utskottets utlåtande, har man svårt att hysa tillbörlig aktning för uttrycket »förutsättningslös».

Jag ber slutligen att få tillägga, att enligt min mening den som i dessa tider begär en tidsödande och i och för sig dyrbar utredning, som indirekt kan komma att kosta staten hundratusentals kronor genom att den under tiden hindrar riksbanken att genomföra sitt sparsamhetsprogram, rimligen för att erhålla bifall till sitt utredningskrav borde kunna visa, att utredningen är obetingat behöflig, trots alla de skäl, som kunna tala mot densamma. Jag tillåter mig att efterlysa en sådan bevisning.

Herr talman! Jag hemställer, att riksdagen måtte besluta 1) att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa en förutsättningslös utredning rörande dels riksbankens uppgifter och organisation inom ramen av dess nuvarande verksamhetsområde och dels formerna för uppnående av enhetlighet i den offentliga finanspolitiken samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda; 2) att § 20 i bankoreglementet skall med omedelbar tillämpning hava den ändrade lydelse, som föreslagits av bankofullmäktige; samt 3) att den för riksdagens revisorer vid riksbankens avdelningskontor i orterna utfärdade instruktionen skall upphöra att gälla.

Herr **Gustavson** i Västerås: Herr talman! Bankofullmäktige ha, som den föregående ärade talaren nämnde, väckt denna fråga, och utskottet har ansett den kräva ett svar. Detta har icke blivit det som fullmäktige måhända närmast hade önskat och väntat. Å andra sidan tror jag icke, att fullmäktige ha anledning att vara otacksamma för den utbyggnad av deras eget resonemang, som utskottet gjort, varigenom möjlighet beretts kamrarna att få se frågan i ett större sammanhang än vad fullmäktiges yrkande i och för sig skulle ha kunnat ge anledning till.

Det är två detaljer, som beröras i bankofullmäktiges skrivelse. Det är för det första indragningen av de två avdelningskontoren. En sådan har utskottet icke velat vara med om, och den saken kan sålunda icke för närvarande bli föremål för beslut i kammaren. För det andra är det indragningen av den revision genom sättskilda revisorer, som har funnits vid vart och ett av de 25 avdelningskontoren. Sedan riksbankens egen revision har effektiviserats, har utskottet ansett sig böra gå med på denna förenkling och sparsamhetsåtgärd och tillstyrker alltså, att indragningen får göras.

Nu är ju emellertid den första frågan den väsentliga. Riksbanken har sedan många år ett nät av avdelningskontor i orterna. De driva bankrörelse dels såsom en vanlig bank, dels som en centralbank. Centralbanksuppgiften är utan tvivel den väsentliga, medan den övriga delen av verksamheten icke längre är av så stor betydelse. En tid stod riksbanken i intimare kontakt med allmänheten och affärlivet. Inom ledningen har dock med åren den meningen segrat, att riksbanken bör vara endast centralbank, d. v. s. dels den sedelutgivande banken, dels en bankernas bank, med vilken allmänheten har så litet direkta förbindelser som möjligt. Det är klart, att denna uppfattning hos riksbankens centrala ledning färgat av sig på hela den politik, som bedrivs av avdelningskontoren i orterna. Icke nog med att man icke längre gör något för att uppehålla förbindelserna med allmänheten. Man torde i allmänhet t. o. m. vara benägen att avvisa sådana förbindelser. Därmed har faktiskt inträtt det läget, att den betydelse för kreditväsendet, som statens bank förut hade, sakta men säkert håller på att avvecklas och hela kreditväsendet att överlåtas på de enskilda bankerna. Man får nu se förslaget om indragning av

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
 de två avdelningskontoren som ett led i hela detta resonemang. Det är självklart, att indragningen av dessa två kontor i och för sig icke betyder något nämnvärt vare sig ur sparsamhetssynpunkt eller organisationssynpunkt. Men indragningen är bara första steget till indragning av samtliga avdelningskontor med undantag för två eller tre eller möjligen fyra, vilka skulle kunna behövas för att uppehålla bankens funktioner som centralbank. Man skulle tänka sig ett kontor i Göteborg, ett i Malmö och ett eller ett par i Norrland. Det är allt, som skulle erfordras, därest man skulle säga upp alla förbindelser med allmänheten direkt. Det är alltså denna mycket större fråga, som utskottet i och med detta förslag, som ju egentligen ser ganska oskyldigt ut, haft att taga ställning till, och det hade nog varit ganska orätt av utskottet att undanhålla kamrarna den betydelse, som förslaget i verkligheten har. Ty skall man icke gå vidare på vägen och med indragning av avdelningskontoren avveckla bankens alla förbindelser med allmänheten, tjänar ju denna manöver rätt litet till.

Enligt utskottsmajoritetens sätt att se på frågan kan det knappast vara fråga om att i dessa tider avvärja staten finansiellt mer än som redan skett. Den, som haft tillfälle att under en följd av år läsa icke bara bankofullmäktiges utan framför allt kanske riksgäldsfullmäktiges protokoll, har fått ett starkt intryck av, huru »lytt» staten i alla fall är vid sina låneoperationer. Staten har ingen egen bank, som samlar in pengar från allmänheten. Skall den göra en låneoperation, går det till så, att det kommer några höga herrar och tala om, hur de vilja ha det och tillägga: få vi det icke så, blir det nog ingen lycka med lånet. Det är icke roligt att vara stat alltid heller, i synnerhet icke om man blir behandlad så. Men vi ha läst detta så många år, att vi kunna det, och vi veta, att det ligger ett djupt och i finansiellt avseende mycket betydelsefullt allvar bakom dessa varningar att släppa ut lån till för låg ränta. Staten stode väl kanske icke fullrustad gentemot alla sådana försök, om den hade ett eget bankinstitut, men att den vore avsevärt bättre ställd, därom råder ingen tvekan.

Men hur ser då saken ut från allmänhetens sida? Man kan nog säga, att den förbindelse, som riksbankskontoren ha med allmänheten nu, består i att de lämna ut ett eller annat avbetalningslån — den fonden är rätt stor — mot hygglig ränta och hyggliga amorteringsvillkor — det krävs visserligen god säkerhet, men det är ju en sak för sig — eller diskontera en och annan växel. Enbart den omständigheten, att det finns ett avdelningskontor av riksbanken på orten, så att man kan erhålla ett avbetalningslån eller i värsta fall få en växel diskonterad på ett ställe, där man icke är bunden av privatbankernas synpunkter, giver den låntagande allmänheten möjlighet att få sin kredit mera objektivt prövad än om den vore uteslutande hänvisad till vad privatbankerna behaga anse. Man skall icke lättsinnigt kasta bort denna möjlighet genom indragning av alla avdelningskontor utan att sätta något annat i stället. Det är icke storbankerna i detta land, som äro värnlösa gentemot allmänheten, men det händer, att allmänheten ibland är rätt värnlös gentemot storbankerna. Utan tvivel är det ett samhällsintresse att se till, att denna värnlöshet icke blir fullständigare.

När man kommit så långt i resonemanget, tror jag nog, att man har en fullgod motivering för den riksdagsskrivelse, som bankoutskottet har föreslagit.

Det kan vara rätt överflödigt att mera vidlyftigt orda om detaljerna.

Den föregående ärade talaren har emellertid kastat fram några frågor, som jag i all korthet skall besvara. Det gäller först räntemarginalen, som utskottet har betecknat som »stor» med strykande av ett ord, som fanns före i herr Björns-sons särskilda yttrande, där det heter »oskäligt stor». Varpå grundar man ett

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
sådant påstående, frågas det nu. Jo, om man lånar in pengar för $2\frac{1}{2}$ % och lånar ut dem för 5 %, är skillnaden mellan in- och utlåningsränta 100 %. Jag vill icke påstå, att man kan jämföra detta med att köpa och sälja varor, men nog förefaller det mig som om skillnaden redan bedömd ur den synpunkten skulle vara avsevärt stor. Det finns emellertid faktiskt jämförelseobjekt i våra sparbanker. Sparbankerna ha nu en inlåningsränta på $3\frac{1}{2}$ % och låna ut pengar mot god säkerhet för 4 %. Där är alltså marginalen $\frac{1}{2}$ %. Nu kan man ju alltid säga, att sparbankerna äro en alldeles särskild institution i det svenska samhället, vilkas effektivitet och lättsamma arbetsmetoder och sådant göra dem alldeles särskilt skickade att förvalta pengar på ett förståndigt sätt. Det håller jag gärna med om. De svenska sparbankerna äro välskötta, och man kan kanske icke begära, att en affärsbank skall kunna fullgöra sina uppgifter på ett lika tillfredsställande sätt ur samhällssynpunkt, men nog förefaller det mig som om de skulle kunna skötas med en mindre räntemarginal än en som är fem gånger större än den som sparbankerna behöva. Emellertid är det ett faktum, att man har inför utskottet bevisat, att med affärsbankernas nuvarande organisation går det icke för sig att hålla en lägre räntemarginal än $2\frac{1}{2}$ %. Vill man, att affärsbankerna i vårt land skola kunna taga krediter som äro känsliga för räntans höjd, är det vidare alldeles klart, att det högre ränteläge, som måste bli en följd av denna till synes nödtvungna räntemarginal, kommer att effektivt förhindra många former av nyttig företagsamhet. Kan man genom en undersökning på detta område få fram billigare kreditmöjligheter, så är det sannerligen någonting, som är värt att eftersträva och värt så många miljoner eller tiotals miljoner för svenska folket, att de pengar, som en utredning kostar, absolut icke spela någon roll.

Reservanternas talesman har också tagit upp ett par andra saker, som jag förmodar mera äro till för utstyrseln i avslagsmotiveringen, nämligen talet om politiska bankdirektörer och subventioneringen av företag. Nu är det ju ändå så, att om staten finner det skäligt att subventionera ett företag, gör den det oberoende av om den har någon bank som kan taga hand om finanstransaktionen eller den måste göra det på annat sätt. Hittills har staten alltid bedömt sådana saker ur andra synpunkter, exempelvis sociala synpunkter. När staten trätt in till stöd och subvention av banker, vilket också har hänt, har det skett för att förhindra finansiella katastrofer, som man befarat skulle medföra ännu större skadeverkningar.

Talet om de politiska bankdirektörerna är väl mest en rolighet. Riksdagen väljer som bekant riksbankschef. Jag har aldrig hört talas om, att han har varit en särskilt föraktlig politisk bankdirektör. Tvärtom har det alltid hos alla riksdagsmän, oberoende av politisk ställning, funnits ett mycket starkt intresse för att för denna post få en lämplig man, oberoende av vilket politiskt parti han tillhör. Det råder ingen tvekan om, att ansvarskänslan i vårt parlament är så stark, att man icke behöver befara några partibelöningar, när det gäller så viktiga poster.

Det är bara en sak till, herr talman, som jag vill beröra, nämligen denna frågas egenskap av stridsfråga och det lämpliga eller olämpliga i att under så oroliga tider, som vi nu ha, taga upp sådana här saker till behandling. Om vi nu taga den sistnämnda punkten först, så vill jag säga, att det är en benägenhet hos en hel del människor i vårt samhälle att se de här tiderna ur finansiella synpunkter såsom någonting som tämligen snabbt går över. Smäller bara det sista skottet i kriget och vi få några månader att vila på, skall det här snart vara klart igen, och vi skola få tillbaka någonting, som åtminstone rätt mycket liknar förkrigstidens ekonomi, menar man. Då kunna vi bedöma sådana här ting lugnare och säkrare. Jag tror, att hela detta resonemang är en villfarelse. Den

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
ekonomiska ödeläggelse, som vårt land och i ännu högre grad de övriga europeiska länderna genomgå, är så fruktansvärd, att vi aldrig i vår tid komma att få se någonting som liknar förkrigsekonomi. Vi komma ständigt att ha gigantiska svårigheter att brottas med i finansiellt avseende. Icke minst komma de statliga finanstransaktionerna för en mansålder framåt att bli av mycket större storleksordning än vi någon gång före kriget varit vana vid. Ur denna synpunkt är det icke bara nödvändigt utan utomordentligt lämpligt att stärka statens inflytande på alla dessa områden. Det är någonting som tillhör en beredskap icke bara för kriget utan för den fred, som kanske blir värre än kriget.

Denna frågas egenskap av stridsfråga är väl kanske mest ett gammalt känslotänkande, som går igen då man hissar upp denna sak som en stridsfråga. Principiellt är det ingenting nytt, att staten har en bank, som lånar ut pengar till allmänheten. Riksbanken gör det i viss utsträckning. De båda banker, som behärskas av staten, Jordbrukarbanken och Göteborgs handelsbank, göra det också i viss utsträckning, fastän dessa banker äro små, så att de icke spela någon större roll i den stora tranedansen. Någon principstrid kan det följaktligen härvidlag icke vara tal om.

Herr Wiberg har ställt frågan: Är det meningen att på en omväg söka genomföra socialiseringen, sedan socialiseringsnämnden har gått i sin grav? Så allvarligt är det nog icke, herr Wiberg. Det får väl icke anses självklart, att man behöver socialisera allt bankväsen, därför att staten icke avsäger sig allt inflytande över bankväsendet och kreditväsendet. Staten, som i alla fall har så stor betydelse icke bara för oss som enskilda medborgare utan också som hägnat för hela det enskilda näringslivet och icke minst för bankerna, bör väl också ha rätt att leva. Den bör väl icke behöva avsäga sig varje inflytande över hur den skall på bästa sätt ordna sitt eget finansväsen, och den bör heller icke avstå ifrån inflytandet över hur dess enskilda medlemmar kunna få sitt kreditbehov tillfredsställt på ett sådant sätt, att räntorna icke bli oskäligt höga.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Paulsen: Herr talman! Bankofullmäktige ha ju föreslagit indragning av två avdelningskontor. Bankoutskottet har emellertid icke ansett sig kunna lösa den frågan, så länge det icke vet vilka uppgifter riksbanken framdeles kan komma att få i vårt ekonomiska liv. Frågan gäller ju nu: skola vi ha en ren centralbank, en bankernas bank, som endast vårdar valutan, eller skola vi ha en statens bank, som också konkurrerar med affärsbankerna, eller skola vi ha en av vartdera slaget? Den nuvarande riksbanken är ju ett mellanting mellan bägge delarna med stark lutning åt en bankernas bank. En bankernas bank behöver emellertid inga avdelningskontor. Den har ingen som helst användning för sådana. Om man skall ha någon som helst kontroll över penningväsendet i landet, behövs en statens affärsbank. Det har visat sig, att det är behövt, att riksbanken har kontroll över ränteläget. Likaså har det visat sig, att det behövs bättre samarbete mellan riksbanken, riksgäldskontoret och staten. Det användes nu, att en utredning är fullständigt överflödig. Det finns inga risker, inga olägenheter i det nuvarande systemet. Jag skulle vilja fråga: Jaså, finns det icke det? Minnas damerna och herrarna, hur länge det är sedan bankoutskottet och omedelbart därefter riksdagen uttalade sig för en räntesänkning, och att räntesänkningen skall komma den första juli? Tyckte vi icke, att det var oskäligt långt dit, att man drog i det längsta, innan den kom? Hade riksbanken haft mera att säga till om, hade det nog gått betydligt fortare. Men marginalen då? Är den icke oskäligt stor mellan

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

in- och utlåningsränta? Nej, säger man. Det är den visst icke. Nog ha sparbankerna mindre marginal, men det beror på helt andra ting. Affärsbankerna måste ju ha en större marginal, därför att de ha mycket större omkostnader. Det må nu vara. Men är icke denna marginal männe ändå alldeles för stor? Varifrån tro kammarens ledamöter, att bankerna få sina stora fonder? Jo, det få de genom den stora marginalen, som är alldeles onödigt stor. Annars skulle icke storbankerna kunna avsätta sådana oerhört stora fonder. Visserligen heter det, att en del av dem gå till välgörande ändamål, men staten har icke den ringaste kontroll över om dessa välgörande ändamål äro sådana, som man ur statens synpunkt skulle kunna önska.

Jag tycker för min del, att när det nu behövs en utredning — och vi kunna icke komma ifrån, att det länge har behövts en sådan utredning — och utredningen är fullständigt förutsättningslös, borde det icke vara mycket att göra invändning mot förslaget därom. Men, säger man från högerhåll, från herr Wibergs håll, näringslivet är mycket belåtet. Näringslivet anser, att det är bra som det är. I den punkten äro vi icke överens. Det finns många näringsidkare, som tycka, att bankerna taga för höga räntor, och som gärna skulle se, att staten genom riksbanken kunde hålla sin skyddande hand över räntesatserna. Jag skall icke i vidare utsträckning ge mig in på att bemöta herr Wibergs uttalande än hans ord om politiska bankdirektörer. Det där ordet har kastats ut i första kammaren, och herr Wiberg har nappat på det. Annars finns väl realiteten bakom det ordet bara i de herrars fantasi, som sköta oppositionen i denna sak, ty i verkligheten lär den väl icke finnas. Herr Wiberg talade vidare om att man skall låta riksbanken fortsätta sitt sparsamhetsprogram med den utredning som igångsatts inom riksbanken. Ja, den där utredningen i riksbanken har jag hört talas om i många herrans år, men om man försöker utforska, vad den utredningen betyder, så är det ingen utredning. Det är bara ett talesätt. Man bara säger, att man utreder, att man förbättrar, men någon verklighet ligger det icke i det.

Herr talman, jag tycker för min del, att bankoutskottet har fullständigt rätt, när det har gått in för denna utredning. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Nylander: Herr talman! Då jag av talarlistan ser, att ännu en av reservanterna i bankoutskottet begärt ordet, antar jag, att han med utgångspunkt från diskussionerna i utskottet kommer att bemöta vad som framförts här av de två föregående talarna som representanter för utskottsmajoriteten, varför jag skall inskränka mig till att göra några egna reflexioner. Innan jag övergår härtill vill jag emellertid icke underlåta att i anledning av herr Paulsens anförande, däri han anklagade affärsbankerna för att de fördröjt den senaste räntesänkningen, erinra herr Paulsen om, att detta skedde i avvaktan på sparbankernas beslut, och att det under sådana förhållanden är emot dem som anmärkningen skall riktas.

När man tar del av utskottsmajoritetens betänkande, finner man, att en av huvudpunkterna för dess tillstyrkande av en utredning om en statens affärsbank är att räntemarginalen — såsom det står i betänkandet — »förefaller stor». Detta har ju här också påpekats av herr Paulsen. Jag har själv försökt sätta mig in i detta problem och därvid kommit till det resultatet, att man bör vara mycket försiktig med uttrycket »för stor räntemarginal». Jag skall ta ett litet exempel, som i någon mån åskådliggör min uppfattning på den punkten. En räntemarginal kan konstrueras på många olika sätt, men gemensamt för alla beräkningssätt är väl att man avser en bruttointkomst i in- och utlåningsrörelsen. Det är emellertid viktigt att man, när man tänker

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
sig in i frågan och försöker göra en kalkyl, också beaktar de omkostnader, som äro säregna för affärsbankerna. Om man nu tar det exemplet att räntemarginalen är 2.5 % och med ledning härav söker beräkna bankernas vinst på att diskontera en tre månaders växel på 100 kronor, erhålles, om jag räknat rätt, följande resultat. Inkomsten är en fjärdedel av årsräntan 2 kronor 50 öre eller 62.5 öre. Utgifterna för en sådan växel hänföra sig till ränteberäkning, maskinbokföring, avisering, notering i s. k. engagementsregister för minst två personer eller firmor, sortering i växelportföljen, framtagning ur växelportföljen samt inkassering — eventuellt å annan ort — och till slut kostnaderna för de blanketter och andra papper, som förbrukas. Kostnaderna förefalla kanske icke så märkvärdigt stora, men jag är övertygad om att det icke rör sig om så alldeles små utgifter, men dessutom tillkomma kostnaderna — exklusive ränta — för det kapital, som tillhandahålles. För att man vid ett växeldiskonto om 3 procent skall kunna få en räntemarginal av 2.5 procent fordras tydligen, att det inlåningskapital man använder skall förräntas efter en halv procent, d. v. s. utgöras av pengar, som mottagits på checkräkning. Förutom ränta måste för detta kapital betalas sådana omkostnader, som falla på denna räkning, nämligen checkblanketter, clearing av inkomna checkar, bokföring samt utebliven ränta å kassamedel, som måste hållas i beredskap för fullgörandet av återbetalning av inlåningsmedlen. Men än ytterligare tillkommer, att bruttoinkomsten av in- och utlåningsrörelsen även helt eller delvis skall bestrida kostnaderna för en hel del service för kundernas räkning som vi känna till, upplysningstjänst, postväxlar, resekreditiv, penningväxling samt sannolikt i någon mån notariat, kassafack m. m. Till slut återstår på affären belöpande andel av skatt samt utdelning å det egna kapitalet. Denna min uppräkning av omkostnadsposterna utvisar ju ett litet begrepp om arbetet och att enbart laborerandet med sådana begrepp som »räntemarginalen» ger en mycket otillfredsställande bild.

Nu har här påpekats — först i det björnssonska yttrandet och även under denna debatt — att affärsbankernas räntemarginal i jämförelse med sparbankernas förefaller väl så stor. Detta berördes nu senast av herr Paulsen. Jag vill emellertid gent emot detta invända, att man helt och hållet glömmer bort skillnaden i konstruktionen av affärsbankerna och sparbankerna. Affärsbankerna ha nämligen en så utomordentligt omfattande rörelse med olika verksamhetsgrenar, under det att sparbankernas verksamhet är inriktad på en enhetlig, långsiktig och därför förhållandevis enkel medelsplacering med låga omkostnader.

När det gäller affärsbankernas inverkan på kreditväsendet i allmänhet — detta är ju en annan punkt emot vilken man här anfört anmärkningar — har jag för min del fått det bestämda intrycket att man överdriver. Man gör konstruktioner och åstadkommer dimbildning utan att prestera några verkliga fakta. Jag har även reflekterat på dessa påståenden och därför tagit mig före att något studera den medelsförvaltning som omhänderhas av olika kreditinstitut och organisationer i vårt land. Jag kommer då till ganska intressanta resultat. Jag finner nämligen, att affärsbankerna icke alls äro så dominerande på detta område som man på många håll här i riksdagen och även annorstädes har för sig. Jag skall be att få nämna några siffror i anslutning härtill. Det är kanske litet förmätet att i riksdagens sista timme uppehålla tiden med detta, men då jag icke en enda gång under den snart tilländalupna riksdagen tagit till orda om detta vara mig tillåtet. Jag vill sålunda meddela, att sparbankernas och postsparbankens sammanlagda inlåning sedan 1918 stigit från 1,699 miljoner kronor till 4,303 miljoner kronor, d. v. s. från 28 till 37.4 procent, och att försäkringsinstitutens stigit från 1,093 miljoner kronor år 1918 till 4,096

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

miljoner kronor eller från 18 procent till 35.6 procent. Affärsbankernas långfristiga inlåningar ha däremot gått ned från 3,273 miljoner kronor till 3,108 miljoner kronor, d. v. s. från 39.6 procent till 27 procent. Medräknar jag jordbrukskassorna, Kooperativa förbundet och understödsföreningarna, så utgör affärsbankernas andel i det sammanlagda förvaltade kapitalet 53.5 procent år 1918 och 25.6 procent år 1938. Detta är ju siffror, som tala för sig själva.

På tal om affärsbankernas starka makt gör man vidare gällande, att konkurrensen dem emellan är neutraliserad genom kartellöverenskommelse. I anledning härav vill jag understryka, att en sådan kartell endast existerar vad inlåningsräntorna beträffar men ej vad utlåningsräntorna angår. Detta är ju emellertid i det resonemang, som här förts, den springande punkten. Väl få vi höra många klagomål av herr Paulsen och andra mot bankerna, men det är som sagt svårt att få några faktiska belägg för det berättigade i dessa anmärkningar. Det hela rör sig så mycket om allmänna talesätt. Herr Paulsen påstår exempelvis, att man på många håll inom näringslivet är missbelåten. Jag tror att jag står näringslivet litet närmare än herr Paulsen, men jag vill säga, att sådana klagomål äro relativt sällsynta. Det finns visserligen företag, som äro sådana att de få betala en relativt hög ränta, vilket de naturligtvis icke äro tillfredsställda med, liksom det också finns enskilda låntagare, vilkas kreditvärdighet är minimal, med påföljd att banken måste räkna med att kredittagaren får betala motsvarande högre ränta. Det är mänskligt att låntagaren då ej känner sig belåten och klagar. Men banken måste givetvis avväga riskerna. Det går ej att driva en sådan bankpolitik, som herr Paulsen för några år sedan ville föreslå, nämligen att man icke behöva någon säkerhet alls.

Det är emellertid givet att misstag och felgrepp begås på detta liksom på andra områden. Vad jag vänder mig emot är att man generaliserar. Jag tror att man i stället skall tänka på vad affärsbankerna betytt och alltjämt betydligt för vårt näringsliv och för de i detta sysselsatta. Men det är en grupp medborgare, som man när man talar om fördelaktigare lånevillkor ej alls tycks tänka på, och det är spararna, insättarna. När jag kommer in på det kapitlet vill jag framföra en viktig synpunkt, nämligen att bankerna enligt vissa kritiker skulle driva en otillräcklig social utlåningspolitik. Jag vill för min del i det avseendet framhålla, att denna utlåningspolitik näppeligen kan av staten omdirigeras utan att den statliga politiken visavi affärsbankerna kommer i olöslig konflikt med sig själv. Ty statens redan existerande kontroll över affärsbankernas verksamhet via bankspektionen avser ju framför allt att skydda *insättarnas* och *spararnas* samt i viss mån även *aktieägarnas intressen* genom att förhindra alltför spekulativa och riskabla engagement, vilka kunna tillskynda dessa intressen förlust. Jag vill verkligen fråga: Skall denna sedan 1860-talet förda politik, som alldeles avgjort befrämjat det svenska bankväsendets soliditet och förmåga att möta kriser och andra påfrestningar, nu omkastas till förmån för en politik, som på tivelaktiga grunder skjuter *låntagarnas intressen ensamma i förgrunden*? Inrättandet av en statens affärsdrivande bank skulle uppenbarligen, om det överhuvud taget skulle fylla några speciella uppgifter, driva även de privata affärsbankerna emot en dylik pseudo-socialpolitik.

Men, vad är det egentligen man vill med en statens affärsbank? Ja, såvitt jag förstår måste en sådan bank bli en verklig affärsbank och drivas efter affärsbankernas principer, och i så fall är den onödig. Eller också måste den av andra, exempelvis sociala skäl, bevilja särskilda villkor, och då äro vi inne på — detta kan knappast någon förneka — ett utomordentligt riskabelt område. Med en sådan bankpolitik, som jag antar att herr Paulsen härvidlag

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
 avser, måste följa stora risker för det allmänna. En talare i första kammaren framhöll faran av att vi även skulle få politiska bankdirektörer. Yttrandet har bemötts av herr Gustavson i Västerås, men jag tror i alla fall, att om en sådan statlig affärsbank med kontor överallt upprättas, så kommer det att föreligga stor risk för påtryckningar från missbelättna lånesökare, både företag och enskilda personer, på riksdagens ledamöter och andra det allmännas förtroendemän. Utgår man vid långivningen från sådana principer, som jag antar föresvävat herr Paulsen, tror jag att vi i stället för en statens affärsdrivande bank få en Ebberöds bank. Jag vill i detta sammanhang erinra om, att vår riksbank en gång i tiden var vår största affärsbank, men att den särskilt under 1890 års kris ledde till sådana förluster att dåvarande riksbankschefen uttalade, att riksbanken icke längre vågade idka affärsbanksmässig utlåning utan måste övergå till utlåning i säkra former.

Nu säger man emellertid, att den här föreslagna utredningen skall bli försättningslös. Ja, det där låter ju mycket vackert, men så mycket kan jag försäkra, att trots detta vackra ord den föreslagna utredningen på en del håll väckt oro, då nämligen den misstanken föreligger att man vill komma längre med utredningen än som framgår av utskottsutlåtandet. Frågan har redan berörts av herr Wiberg. Själv vill jag för min egen del endast tillägga att kända man här vill öppna en liten dörr till det för en del personer hägrande statsocialismens drömslott.

Då jag nu emellertid förstår, att jag talar för tämligen döva öron och att utredningen ändå kommer till stånd, vill jag från denna plats med all kraft understryka, att man måste fordra att den blivande kommittén får en sådan sammansättning att den möts av näringslivets förtroende. Jag kan i likhet med herr Wiberg icke finna annat än att tidpunkten för den föreslagna utredningen är synnerligen olyckligt vald just nu, då det brinner utanför knutarna. Jag anser att vi i dessa tider borde ha mycket annat att syssla med än med sådana här utredningar.

Herr Ericsson i Åtvidaberg: Herr talman! Reservanternas allmänna synpunkt på den fråga, som bankutskottet behandlat i sitt utlåtande nr 75, har noga belysts av herr Wiberg, och jag ber att få instämma i vad denne min medreservant anfört. Ett och annat avsnitt skulle jag emellertid vilja ägna några ögonblick, dels därför att de framstått såsom viktiga under de förberedande förhandlingarna, och dels därför att ett par kammarledamöter, som talat för utskottsmajoriteten, uppehållit sig vid dem.

När utskottsmajoritetens tankar kretsar runt det tänkta idealet av en stor statlig affärsbank, så knytes väl härtill förhoppningen, att konkurrensen med privatbankerna skall medföra billigare krediter. Detta torde väl innerst inne vara den springande punkten hos utskottsmajoriteten. I utskottets betänkande anföres, att marginalen mellan in- och utlåningsräntorna av ungefär $2\frac{1}{2}$ % förefaller alltför stor. Herr Gustavson i Västerås har också, på den punkten, anmält anmärkning. Han har klätt den i så pass spökfulla ord som att säga, att utlåningsräntan är precis dubbelt så stor som inlåningsräntan. Detta är riktigt, när marginalen spänner mellan $2\frac{1}{2}$ och 5 %. Beträffande denna marginal vill jag dock först erinra om att såväl chefen för bankinspektionen som chefen för en affärsbank, i vilken staten äger väsentliga intressen, inför utskottet anmält, att den angivna storleken vore erforderlig. Därefter tillåter jag mig fästa kammarens uppmärksamhet på att marginalen mellan in- och utlåningsräntorna i vårt land är avsevärt lägre än i de flesta andra länder. Under diskussionen hör man emellertid ofta, att marginalen skulle kunna vara lägre, om privatbankerna nöjde sig med rimligare driftsöverskott. Härtill vill jag då först in-

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

vända, att en bank, liksom varje annat välskött företag, måste justera värdesättningen av vissa tillgångsposter vid bokslutstillfällena för att uppvisa den soliditet, som insättarna kräva, och den motståndskraft inför konjunkturväxlingarna, som även det allmänna är i behov av. Att handla med penningar inkluderar risker i samma omfattning, som fallet är med all affärsverksamhet, även om aldrig så kvalificerad sakkunskap står till buds. »Olyckor» kunna icke helt förebyggas någonstades inom affärslivet, och riskerna härför måste inkluderas i driftsbudgeten, alltså härvidlag påverka räntemarginalen. Att privatbankerna skulle kunna arbeta med mindre marginal, om utdelningen på det egna kapitalet reducerades, är naturligtvis, såsom isolerat påstående, odisputabelt, men jag tillåter mig då, under hänvisning till förefintlig statistik, få fråga, om en genomsnittlig utdelning av mellan 4—4 $\frac{1}{2}$ %, räknad över ett stort antal år, är oskälig. Betänk blott, att denna ränta utgår exempelvis för goda obligationer vilande på förstklassiga säkerheter, under det att en aktie ur säkerhetssynpunkt kommer sist. Att göra jämförelse mellan räntemarginalen hos å ena sidan affärsbankerna och å andra sidan sparbankerna är även orimligt. Föregående talare ha varit inne på denna jämförelse. Sparbankerna begränsa i regel utlåningsverksamheten till ett mindre antal expeditioner, relativt långsiktiga. Att kostnaden för en sådan rörelse blir lägre än för en fullständig bankverksamhet, säger sig ju självt. Någon har för resten påstått, att kostnaden per expedition i en medelstor sparbank, jämfört med en dito affärsbank, skulle vara något högre hos sparbanken. Jag har icke haft tillfälle kontrollera detta, men skulle icke hålla för otroligt att så måhända måste bli fallet, på grund av de olika gruppernas skilda verksamhetsgrenar.

Om alltså den tänkta statliga affärsbanken skulle komma att arbeta enligt affärsmässiga linjer, så synes mig förhoppningen om att konkurrensvägen uppnå billigare krediter vila på lösan grund. Totalt sett måste i stället landets totala kostnader för handeln med penningar bli ännu högre, om utskottsmajoritetens tanke skulle realiseras. Om en statlig affärsbank skulle få någon konkurrensbetydelse, så fordras ett mycket stort antal kontor. Detta i sin tur betyder väl något 7-siffrigt tal i utgifter. Redan förut har i olika sammanhang påtalats, att nätet av bankkontor måhända redan nu är för rikligt. Även bankoutskottet torde hava haft uppmärksamheten riktad härpå. Vore det så, att privatbankerna drivit sin rörelse på ett sätt som vore betänkligt ur det allmännas synpunkt, så hade emellertid tanken på en statens affärsbank måhända existensberättigande i trots av kostnadsökningen. Men detta har icke påtalats. långt mindre bevisats. Det har endast kastats en del tomma ord ut i luften. Jag skulle gentemot detta vilja säga, att enstaka missförhållanden i kreditgivningsväg eller i räntefrågor äro omöjliga att helt förebygga, men man får akta sig för att låta dylika särfall påverka totalintrycket. Skulle det emellertid vara så, att utskottsmajoriteten reser erinran emot de nuvarande kreditinstitutionens affärsmässiga dispositioner och sikta på en »humanare», om jag får använda ett sådant ord, kreditgivning, så kan man måhända bättre förstå syftet, men samtidigt bli skräckslagen. För en sund affärsman ligger det något skrämmande i blotta tanken på att vi skulle få ett bankinstitut som skulle kunna tilldelas uppgifter av icke rent affärsmässig art. Jag tänker här på eventualiteten att ett dylikt institut skulle användas för mer eller mindre politiskt betonade krediter. Jag ser vidare perspektivet av att det genom dylikt statligt kreditstöd skulle uppammas företag, som utan något egentligt eget existensberättigande vore ägnade att förstöra verksamhetsmöjligheterna för redan existerande företag. Nåväl, jag hoppas innerligt, att detta är ett spöke på ljusan dag, men efterlyser i så fall alltjämt det bärande motivet för experimentet med en statens affärsbank.

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

Det har i olika sammanhang anmärkts på bankernas alltför stora inflytande över industrien. Så var måhända förhållandet efter den skakande krisen i början på 1920-talet. Men detta var icke resultatet av något bankernas egna önskemål. Såsom tidigare kreditgivare hade bankerna ofta blivit företagare ungefär med Braskens ord: »Härtill är jag nödd och tvungen.» Dessa förhållanden torde emellertid så här dags vara radikalt förändrade. Industriens ställning är nu genom målmedveten sanering så pass stark, att man allmänt sett icke längre kan tala om »bankindustri». Detta är naturligtvis i första hand resultatet av industriens eget arbete, men samtidigt av bankernas oskattbara medverkan, när det gällt att under övergångstiden ställa kapital till disposition för den rationalisering m. m., som möjliggjort ändringen.

Att industrien skulle lida under nuvarande räntesatser är en orättvis beskylldning. När en all right varuväxel kan diskonteras mot 3 procents ränta, så finnes icke plats för klagan. Jag är själv icke utan erfarenhet av samarbetet mellan bankerna och industrien under olika förutsättningar. Under många år har jag skött ett relativt stort bankägt industriföretag för att sedermera sköta samma företag såsom allt annat än bankägt.

Under den förberedande diskussionen har påtalats, att svårigheter ibland resa sig för erhållande av önskvärda sekundär- och tertiärkrediter för speciellt egnahemsändamål. Bottenkrediterna härutinnan, såväl beträffande jordbruks- som egnahemsfastigheter och liknande, tillgodoses väl i regel av andra kreditinstitut än affärsbankerna, nämligen hypoteksbanken, hypotekskassor och sparbanker. Bottenkrediterna kunna alltså bortsorteras. Beträffande den sekundära kreditgivningen i stadssamhällen deltagar ju exempelvis den statliga bostadskreditkassan. Vad industriplatserna ute i landet beträffar torde nog i allmänhet de större industrierna tillgodose, och vara i stånd att tillgodose, sina arbetares och tjänstemäns kreditbehov härvidlag. Bortsorterar man alltså även detta, så torde den kvarstående gruppen icke vara särdeles stor, men det medges gärna, att den finnes. Om gruppen i fråga kan man emellertid generellt fälla det omdömet, att den är förbunden med icke oväsentliga kreditrisker. I den mån gruppen i fråga dock representerar legitima behov i tillräckligt stor omfattning uppträder visserligen behovet av en kreditinrättning, men för detta behov synes mig knappast en stor och utbredd affärsbank böra organiseras. En dylik bank torde förresten, om den skall arbeta affärsmässigt och enligt bankinspektionens föreskrifter, ej heller den kunna reflektera på kreditgivning av denna art. En annan och efter storleken av dessa behov avpassad lösning måste nog letas fram.

Tidigare har jag påtalat, att utskottsmajoriteten icke gärna kan åberopa hittillsvarande missförhållanden inom kreditväsendet såsom fog för sin tanke på en stor statlig affärsbank. Alltså synes det vara rädslan för framtiden som dominerar. Att spå är alltid vanskligt, men risken synes mig över hövan liten. I vårt land befinner sig väl samhällsandan i högsätet på ett både lugnande och värmande sätt. Om emellertid utskottsmajoriteten, detta till trots, anser att en viss försäkringsform är nödvändig, torde väl den av reservanterna angivna utbyggnaden av ett redan befintligt statligt organ, nämligen bankinspektionen, vara det enda naturliga. Genom ett sådant tillvägagångssätt kan dessutom utskottsmajoriteten vinna mera än enbart räntekontroll. I mammututredningen av år 1935, i vilken jag hade säte, diskuterades bankproblemet ingående. Även den gången ansåg man, att en vidgad översyn av kreditväsendet borde nås via vidgade befogenheter för bankinspektionen och icke annorledes. Om detta befanns vara en riktig och rationell väg den gången, så borde vägen ha utökad fog för sig så här dags. Om denna väg, som jag hoppas, gives företräde framför det kostsamma experimentet med en stat-

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
lig affärsbank, vill jag emellertid redan nu ha sagt, att bankinspektionens vidgade befogenheter i så fall icke få verka därhän, att ledaransvaret inom kreditväsendet minskas. Bankinspektionens sammansättning för utövande av sitt vidgade ämbete är jämväl den av yttersta vikt.

Mitt anförande här bottnar icke i minsta nervositet för resultatet av en utredning angående en statlig affärsbank. Jag känner mig ganska övertygad om att tanken skall befinnas irrationell och utredningen snarare peka på en avveckling av statens nuvarande intressen i affärsbankerna i stället för en utbyggnad. Förmodligen skulle alltså utredningen göra slut på det täta klankandet på privatbankerna, men jag är ändock motståndare till utredningen i sin föreslagna bredd därför, att den icke synes mig vila på rationella motiv, och jämväl därför, att jag anser tidpunkten allt annat än lämplig för att sätta i gång ett dyrbart och tidsödande arbete. Man får icke i tider som dessa lassa nya arbetsbördor på näringsmaskineriet, i detta fall i form av ett väldigt uppgiftsmaterial, och man bör väl just nu akta sig för initiativ, som äga splittrande karaktär, när allas hjälp åt alla under så störningsfria former som möjligt är lösenordet. Alla de nya arbetsuppgifter, som sammanhånga med krigsläget och som kräva kraftfulla insatser, få icke naggas i kanten av sådana initiativ, som varken lyda under brådskans eller det landsviktigas rubriker.

Jag ber följaktligen, herr talman, att få yrka bifall till det förslag om en begränsning av utskottets hemställan, som herr Wiberg har gjort sig till talesman för och framfört.

I detta anförande, varunder herr talmannen hade återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herr *Hilding*.

Herr **Molander** i Stockholm: Herr talman! Jag har litet svårt att fatta den räddhåga, som talar ur reservanternas yttrande i anledning av detta utskottsförslag.

När man skall sätta i gång en förutsättningslös utredning, är väl icke syftet med densamma att fastslå bankväsendets fel och brister i annan ordning än som betingas av utvecklingsmässiga och rationella faktorer. Vi måste säkerligen alla var och en på sitt håll medge, att det svenska bankväsendet under tidernas lopp ända fram till nu utfört ett mycket värdefullt och landsgagnande arbete under de förutsättningar, som ha förelegat. När vi emellertid på vissa håll finna anledning att förmena, att det skulle kunna vara ännu bättre, beror detta naturligtvis på att bankerna i vissa fall ha handlat så, att man kan göra invändningar mot deras verksamhet, detta på grund av att det har saknats nödiga regulativ, med andra ord, statsmakterna ha på denna punkt icke haft det inflytande, som hade varit nödvändigt.

Vi skola också erinra oss att bankernas uppgift i dag och under 1890-talet och i början av 1900-talet voro helt skilda från varandra. Det sades i en motion rörande bankväsendet redan 1905, att då bankverksamheten såsom utgörande själva nerven i landets hela affärsrörelse borde stå under en så effektiv och tillfredsställande kontroll som möjligt och då vidare genom denna kontroll staten ådroge sig ett slags moralisk proprieborgen för bankverksamhet, vore det av största vikt att överinseendet över denna verksamhet vore så anordnat, att den förmådde hålla jämna steg med bankverksamhetens egen utveckling. Detta sade man här i riksdagen 1905, och då säger jag mig, att samma uttalande är alldeles särskilt på sin plats i dag just med hänsyn till den utomordentliga omfattning, som bankverksamheten har fått i dagens Sverige. Vi anse inom utskottsmajoriteten, att kravet på en utredning uppkommit icke blott för att utröna om den nuvarande räntemarginalen är för stor och det sålunda skulle

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
kunna finnas möjlighet att hålla lägre ränta, utan att man även genom en sådan utredning syftar till att söka ernå ett bättre samordnande av och ett bättre samarbete inom hela nationens kreditliv, så att vi på det finansiella området skola kunna få en bättre översikt än vi ha för närvarande. Det förefaller mig naturligt, att den blivande utredningen just tager sikte på dessa sakförhållanden. Det kan nämligen inte vara riktigt att staten, de valutavårdande statliga institutionerna, skola bära huvudansvaret, under det att det privata bankväsendet ändå ytterst bestämmer var skåpet skall stå. Vi skola också komma ihåg, att utom dessa valutavårdande områden hela vår kapitalförsörjning och även den stora utkanaliseringen av nationens sparkapital ombesörjes genom bankväsendet. Dessa frågor måste enligt min mening komma att beröras och tillmätas ett ganska stort utrymme inom den blivande utredningen.

När nu utskottet skriver, att Jordbrukarbanken och Göteborgs handelsbank inte ha kunnat lösa problemet om statens inflytande på kapitalmarknaden, skola vi observera, att om vi slå tillsammans dessa båda banker, blir det en bank av samma storleksordning som Göteborgs bank, d. v. s. en av de fyra storbankerna. Dessa två nämnda banker ha ju inte kunnat utöva någon självständig verksamhet, därför att de tillhöra svenska bankföreningen och sålunda äro underordnade dess disciplin. När utskottet även talar om att tillfredsställande förhållanden på kreditväsendets område icke äro för handen, så menar utskottet även — om jag har uppfattat saken riktigt — att de övriga kreditinstitutioner, som staten har i sin hand, i detta sammanhang böra undersökas. I varje fall förefaller det mig ganska naturligt, att vi undersöka, om det inte vore klokt att söka åstadkomma en mera central överbyggnad över vad som vi med ett ord kunna kalla för statens allmänna kreditinstitutioner. Ty som förhållandena gestaltat sig, vet inte den vänstra handen vad den högra gör. Det skulle sålunda vara ett led uti en allmän rationalisering. Om vi företaga en sådan undersökning, tycker jag att man även kan säga, att man inom dagens svenska bankväsende icke behöver vara ledsen för att det undersökes, om icke vissa möjligheter till rationalisering även där stå till buds. För min personliga del har jag en bestämd känsla av att vi på den vägen skulle kunna ha åtskilligt att vinna.

Jag vill emellertid begagna tillfället att instämna i vad en föregående ärad talare berörde, nämligen att man naturligtvis även i detta sammanhang borde undersöka möjligheterna för tillsynsmyndighetens utbyggnad. Det är självklart att man på den vägen också kan göra åtskilligt, och jag understryker i detta sammanhang vad som står i första punkten av utskottets kläm, där det säges att den förutsättningslösa utredning, varom riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, skulle omfatta även »tryggandet av ur samhällsynpunkt tillfredsställande förhållanden på kreditväsendets område». Sådana tillfredsställande förhållanden kan man å ena sidan skapa genom institutioner, men sedan måste det å andra sidan vara en tillsyn över dessa institutioner. Vi ha redan i bankspektionen en sådan tillsynsmyndighet. Men denna är i dag icke mycket större än vad den var år 1905, och jag vill framhålla, att den nu gällande förordningen grundar sig på en vid 1905 års riksdag väckt motion, som sedan ledde till ett beslut vid 1907 års riksdag. Den nuvarande svenska bankspektionen är sålunda uppbyggd på grundval av den uppfattning och den inställning, som var rådande här i landet för 35 år tillbaka. Det enda som har skett sedan dess är — mig veterligt — att man har inrättat två nya inspektörstjänster.

Det är sålunda, herr talman, min mening, att en sådan förutsättningslös utredning inte skulle komma att skärpa motsättningarna inom nationen, knappast inom riksdagen. Jag tror tvärtom, att en sådan utredning skulle bli just det

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

instrument, som sakligt påvisar de brister, som finnas, och jag tror att vi alla komma att vara med om att avhjälpa dessa brister.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Det var med mycket stort intresse jag lyssnade till det — jag vet inte riktigt hur jag skall säga — mycket trevliga anförande, med vilket herr Gustavson i Västerås försökte att försvara den ståndpunkt, till vilken utskottsmajoriteten har kommit.

I detta sitt anförande påpekade den ärade talaren, att det centrala i det här föreliggande utskottsutlåtandet givetvis inte är frågan om dessa två riksbankskontor, vilka man ifrågasätter att indraga, utan att det centrala är frågan om en statens affärsbank, det stora utredningsspörsmål, som här ligger framför oss. Det hade varit orätt, förklarade herr Gustavson i Västerås, att undanhålla kammaren den stora betydelse, som detta spörsmål har. Jag antecknade dessa ord, och jag tror, att anteckningen är riktig. Jag instämmer i detta herr Gustavsons i Västerås uttalande. Detta spörsmål är av en ganska ovanlig storleksordning på grund av de konsekvenser, som måhända därutav kunna följa, icke blott för vårt bankväsende — detta kanske i viss mån är en sekundär omständighet — utan för vårt näringsliv och våra ekonomiska förhållanden överhuvud taget. Det är ett mycket viktigt spörsmål, som bankoutskottet har presenterat.

Under sådana förhållanden, herr talman, tycker jag att kammarens ledamöter hade kunnat fordra ett mera fylligt, mera dokumenterat och mera detaljrikt utskottsutlåtande än det, som här ligger på kammarens bord. Ty man måste väl medge — vilken uppfattning man i sakfrågan i övrigt än måtte ha — att det material, som i utlåtandet är presenterat för oss, är anmärkningsvärt torftigt, när det gäller att på basis av detsamma bilda sig en uppfattning om denna mycket komplicerade och svårbedömda angelägenhet. Jag kan inte erinra mig, att vi på ganska länge ha fått ett utskottsutlåtande i en fråga av denna storleksordning, som är så knapphändigt och så i avsaknad av allmän belysning av spörsmålet som just det här föreliggande. Jag föreställer mig, att det är flera ledamöter än jag, som gjort den reflexionen, att i detta utskottsutlåtande saknas fullständigt varje erinran om denna angelägenhets rätt långa förhistoria. Frågan om en statens affärsbank här i landet är icke alls någon ny fråga; den har många gånger tidigare varit före. Nog hade det varit av värde för kammarens ledamöter att få sitt minne något litet uppfriskat i detta avseende, när vi nu skola säga ja eller nej till detta vittsyftande utredningsförslag. Så har emellertid egendomligt nog icke skett. I utlåtandet finnes som sagt icke en rad om hela den förhistoria, som denna fråga haft.

Herr Nylander lämnade i sitt anförande några antydningar i detta hänseende, och jag skall be att närmast beträffande ärendets förhistoria få komplettera dessa på ett par punkter. Herr Nylander bringade i erinran det förhållandet, att riksbanken ända fram till 1890-talet var vår största affärsbank. Ett sådant konstaterande tycker jag borde ha gjorts i utskottsutlåtandet. På denna rörelse led emellertid riksbanken — det antager jag att åtskilliga här ha kännedom om — tidvis relativt betydande förluster, särskilt under den kris på 1890-talet, om vilken herr Nylander erinrade — förluster, som föranledde den dåvarande riksbankschefen till ett uttalande, att riksbanken icke längre vågade idka affärsbankmässig utlåning utan måste övergå till utlåning i säkra former.

Jag tycker vidare, att bankoutskottet borde kunnat något litet tala om den stora utredning, som skedde för inte så länge sedan, nämligen den utredning, som företogs av 1917 års bankkommitté, men inte heller därom finnes någon

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
uppgift i utlåandet. Jag anser, att detta kunde ha varit på sin plats, därför att 1917 års bankkommitté mycket noga undersökte hithörande spörsmål. Såväl detta förhållande som de slutsatser, till vilka denna kommitté kom, äro ju av stort värde, när vi nu resonera om denna angelägenhet. Kommittén uttalade i sitt betänkande bland annat den uppfattningen, att det inom kapitalförmedlingen icke fanns någon uppgift för en statens affärsbank; en sådan kunde icke tillgodose kreditanspråk som icke voro bankmässiga. Tvärtom skulle en statens affärsbank sannolikt ställa högre anspråk på säkerhet än vad de privata bankerna i allmänhet gjorde o. s. v. Jag har inte kunnat underlåta att påpeka denna enligt min mening ganska väsentliga brist i det här föreliggande utlåandet. Hade det gällt en fråga vilken som helst, hade man kunnat överse med någonting dylikt, men när det gäller ett ärende av denna storleksordning, tycker jag inte att det är riktigt rimligt, att bankoutskottet har framlagt sitt utlåtande under så knapphändiga former, som man här kan konstatera ha skett.

Den bild, som herr Gustavson i Västerås tecknade av det svenska bankväsendet, tycker jag inte var alldeles riktig. Den stämde inom parentes inte alls med den bild, som den ärade talare, som hade ordet närmast före mig, gav av vårt bankväsende. Han använde sig ju av helt andra uttryck när det gällde våra kreditinstitutioners verksamhet, och hans anförande präglades av en moderat och förståelsefull ton, vilket jag gärna vill understryka.

Herr Gustavson i Västerås klandrade sålunda i olika avseenden vårt privata bankväsende. Bl. a. påtalade han den, om jag så får säga, strama ton, som bankerna använde vid sina mellanhavanden med staten, när det gäller upplägandet av lån o. dyl., och sade, att det vore nog inte roligt att vara stat, när man behandlades på det sättet. Detta är väl i alla fall, herr Gustavson i Västerås, att betydligt överdriva. Jag tycker att det innebär ett ganska stort underkännande av vår finansministers allmänna kvalifikationer. Jag har ju det intrycket, att statsrådet Wigforss inte låter behandla sig hur som helst, vare sig det gäller upplägandet av statslån eller andra angelägenheter. Men denna överdrift gjorde väl herr Gustavson för att ge sin framställning mer intresse.

Vidare sysslade herr Gustavson liksom så många andra, som yttrat sig här, med räntefrågan och med bankernas sätt att behandla sina kunder. Han satte därvid riksbanken i en särställning, ty där blev man behandlad på ett hyggligt sätt och fick bättre ränta. Men, tillade han, »riksbanken kräver naturligtvis bra säkerheter, vilket dock är en sak för sig». Nej, det är ingen sak för sig. Man får väl inte se ensidigt på detta spörsmål, utan tänka på att det här gäller dels en räntefråga och dels en fråga om säkerheter. Jag vet att det finns en ledamot av denna kammare, som har en annan uppfattning, nämligen min ärade vän herr Paulsen, vilken ju för ett par år sedan charmerade kammaren med sitt berömda anförande, där han kom till den slutsatsen, att egentligen borde bankerna inte fordra några säkerheter alls utan låna ut pengar till hyggliga och skötsamma människor, oavsett om de kunde prestera några säkerheter — ett uttalande som väl knappast kan bli föremål för något mera allvarligt bedömande.

Men om nu affärsbankerna uppträda på det sätt, som herr Gustavson i Västerås antydde, varför gå då inte låntagarna i större utsträckning till exempelvis sparbankerna? Jo, naturligtvis därför att sparbankerna äro än strängare och begära större säkerheter än affärsbankerna göra. Man skulle kunna gå vidare på den tankelinjen och fråga: varför gå inte låntagarna till de två statsägda affärsbanker, som vi ha? Det skulle ju kunna tänkas att dessa behandlade sina kunder på ett annat sätt än de icke statsägda bankerna. Detta är emellertid

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

inte förhållandet, utan de statsägda bankerna gå tillväga på ungefär samma sätt som andra banker. Varför? Jo, därför att om verksamheten skall skötas på ett riktigt sätt, måste man underkasta varje ärende en rent bankmässig prövning, och då kan inte handläggningen bli annorlunda i en statsägd bank än i en icke statsägd. Förfar man på annat sätt, kan den situation uppstå, som här tidigare tecknats och som skulle kunna leda till statssubvention eller understöd från skattebetalarnas sida.

Man har här på ett par håll tagit upp en term, som myntats i första kammaren, nämligen politiska bankdirektörer. Jag skall inte närmare ingå på den saken, men jag tror inte att sådana perspektiv äro alldeles otänkbara. Herr Gustavson i Västerås frågade, om någon ville påstå att riksbankschefen tillsattes på politiska grunder. Nej, det gör han inte — det är alldeles riktigt. Men det finns någonting, som heter riksbanksfullmäktige och riksgäldsfullmäktige, och vi måste väl allesammans — om vi vilja vara oppriktiga mot varandra — medge att dessa viktiga institutioner i vårt finansiella liv på det hela taget rekryteras efter politiska grunder. Och det har gått så långt i detta avseende, att t. o. m. en sådan institution som riksbanksrevisionen — revisorerna för riksbankens kontor i orterna, som det heter — utses av särskilda valmän här i riksdagen, efter de mest matematiskt uträknade proportionella politiska grunder. Gud nåde den, som där försöker häva till sitt parti en revisors-suppleantplats, som partiet enligt dessa grunder inte har rätt att disponera över! De risker man här talat om äro nog inte, herr Gustavson i Västerås, alldeles obefintliga. Det har kanske, när allt kommer omkring, inte varit så oberättigat att prägla termen politiska bankdirektörer.

Vidare lade herr Gustavson i Västerås — jag ber om ursäkt för att jag så mycket uppehåller mig vid honom, men han är ju den främste talesmannen för utskottet, och det är givet, att man då närmast tar upp hans anförande till granskning — med mycken möda på att bevisa att de nuvarande statsägda bankerna äro för små för att kunna spela någon roll. Då frågar jag: varför har man inte gjort dem större? Det finns ju ingenting som hindrar detta, ty dessa banker arbeta under samma förhållanden som andra banker. Vad är det, som har gjort att de inte blivit större och omfattats med mera förtroende från allmänhetens sida? Jag bara ställer frågan; jag har ingen anledning att svara på den, men det kanske herr Gustavson i Västerås har tillfälle att göra.

Herr Paulsen, som var den andre talesmannen för bankoutskottet, förklarade mycket oppriktigt, att det hade länge funnits behov av en utredning. Det fanns många näringsidkare, som tyckte att bankerna togo alltför höga räntor och gärna skulle se en annan ordning, förklarade denne ärade talare. Ja, det finns säkerligen tusentals näringsidkare, som ha den uppfattningen, men är herr Paulsen förvissad om att dessa näringsidkare skulle bli bättre betjänade i en statens affärsbank? Jag är ganska övertygad om att de snart skulle vara lika förargade på en statens affärsbank som de nu äro på de enskilda bankerna, därför att en statens affärsbank kommer säkerligen att behandla deras kredit-anhållanden på precis samma sätt som de privata bankerna. På den punkten kommer nog ingen ändring att äga rum.

Som jag redan tillåtit mig framhålla, är det material, som bankoutskottet här presterat, ytterligt knapphändigt; framför allt anser jag bristen på varje som helst historik vara anmärkningsvärd. De båda uttalanden, som äro refererade i utlåtandet och som väl varit initiativbildande inom utskottet, utmynna visserligen i samma förhoppning men äro sinsemellan rätt motstridande och ganska dunkla. I det första av dessa uttalanden — det som finnes refererat på sid. 3 med fortsättning på sid. 4 — skisserar den ärade förslagsställaren sin mening sålunda: »Det är därför enligt min mening önskvärt, att man snarast

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)
Möjligt får undersökt, huruvida det icke skulle vara möjligt att komma fram till en förenklad banktyp med utlåning som huvuduppgift, vilken, om den rationellt utnyttjade våra dagars förbättrade kommunikationer och särskilt toge postverkets bankmässiga tjänster i anspråk, skulle kunna förmedla lån till väsentligt lägre pris, än det som kräves av nuvarande affärsbanker.» Förslagsställaren menar sig alltså kunna etablera den på visst håll önskade hårda konkurrensen med affärsbankerna medelst en förenklad banktyp — jag vet inte, om det är opassande att använda ordet »epabank» i detta sammanhang. Men skall man kunna konkurrera med de nuvarande stora, man får säga vad man vill, men dock utomordentligt skickligt ledda bankföretagen, så inte blir det genom skapandet av en sådan banktyp. Man får nog i stället tänka sig ett företag, som tekniskt och ur alla andra synpunkter står på samma höga nivå som de enskilda bankerna. Jag är därför rätt överraskad över detta uttalande; det vill jag inte neka till.

Herr Molander, som hade ordet före mig, var, såsom jag tillät mig antyda för en stund sedan, synnerligen moderat i sina omdömen. Han gav ganska förbehållslöst, tyckte jag, sitt erkännande åt vårt nuvarande bankväsende och dess sätt att fungera. Jag tror, att han har rätt därvidlag. Jag vill inte bestrida, att inom det svenska bankväsendet tidigare funnits företeelser och tendenser, som varit mindre tilltalande, men man måste i rättvisans namn säga, att under de senare decennierna en omfattande sanering ägt rum, en sanering som tagit till främsta riktpunkt ett bankväsende som fyller alla rimliga samhälleliga krav. Jag tror inte, att man kan bestrida riktigheten av denna min karakteristik av det nuvarande ansvarsmedvetet ledda svenska bankväsendet.

På ett par ställen i utskottsutlåtandet liksom i några av de här hållna anförandena har man givit tillkänna, att från näringslivets sida skulle finnas anledning till missnöje med bankväsendet. Jag ifrågasätter, huruvida man har rätt att fälla ett så generellt omdöme. Jag har inte kunnat undgå att konstatera, dels under debatten i första kammaren för någon tid sedan och dels under debatten här i dag, att framstående representanter för det svenska näringslivet med framgång ha hävdat en annan uppfattning. Jag bestrider ingalunda, att inte också herr Paulsen i Arlöf kan ha en intim anknytning till vår svenska industri och företagsamhet, men jag måste å andra sidan säga mig, att t. ex. herr Elof Ericsson i Åtvidaberg, som ju är en framstående industriidkare, ävenledes besitter betydande möjligheter att bedöma dessa ting.

Med dessa allmänna reflexioner kring det föreliggande utskottsutlåtandet skall jag sluta, och jag ber, herr talman, att få instämma i det yrkande, som här först är framställt av herr Wiberg.

Herr Paulsen: Herr talman! Jag måste säga ett par ord till några av de herrar, som här talat för reservanternas ståndpunkt, även om det börjar att bli kväll och kammarens ledamöter helst vilja slippa härifrån.

Herr Nylander säger, att man skall vara mycket försiktig, när man talar om att räntemarginalen är för hög. Men hur kommer det sig då, herr Nylander, att bankerna kunna avsätta så oerhört stora fonder? Beror inte detta på att skillnaden är för stor mellan inlånings- och utlåningsräntor?

Herr Nylander gjorde en lång uppräknning av alla de kostnader, som bankerna ha, för att visa, hur väl denna marginal behövdes. Men det är ju inte det förhållandet att det finns en marginal, som vi motsätta oss, utan vad vi påtala är, att marginalen är för stor.

Vidare framhöll herr Nylander att affärsbankernas långfristiga lån ha gått ned, under det att sparbankernas och hypoteksbankernas långfristiga utlåning har ökat. Ja, den saken är inte mycket att fundera på, ty detta beror helt enkelt på att dessa banker lämna ut lån till lägre ränta.

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

Sedan erinrade herr Nylander om någonting, som han tyckte var mycket belysande för hur medlemmar av utskottsmajoriteten sågo på dessa saker. Han påtalade att jag 1939 väckt en motion, där jag föreslog att sparbankerna skulle lämna ut lån utan annan säkerhet än den, som låge i att människorna voro hederliga och duktiga och att man därför kunde räkna med att de skulle komma att göra rätt för sig. Jag tror inte, att herr Nylander riktigt minns, hur det förhöll sig med den saken, ty då hade han nog inte yttrat sig på det sätt han gjorde. Det gällde ju inte i det fallet några stora lånebelopp, och mycket framstående sparbanksdirektörer här i landet gävo sin fulla anslutning till min motion. Någon Ebberöds bank, som herr Nylander med en så stor gest talade om att jag ville ha, kunde det inte alls bli fråga om, ty lån av detta slag skulle inte få utlämnas till mer än högst $\frac{1}{10}$ av bankernas fonder. Och det skulle väl inte ha gjorts så mycket, om det blivit en och annan förlust på denna utlåning, då ju bankerna årligen av sina mycket stora fonder utdela 3—4 hundra miljoner kronor till välgörande ändamål, som det heter, pengar som man inte kan garantera att de komma dem tillgodo, som bäst behöva dem. Jag skall i sanningens intresse medge, att denna verksamhet säkerligen gör nytta. men detta hindrar inte att dessa pengar aldrig borde ha tagits ut av medborgarna. Bankerna skulle inte ha lov att göra räntemarginalen för stor och samla pengar i högar.

För övrigt lämnar ju staten nu själv ut lån utan borgen. Jag tänker på dessa bosättningslån på 1,000 kronor, beträffande vilka man nöjer sig med att tro på att människorna äro hederliga.

Herr Nylander tyckte vidare, att vi borde ha annat att syssla med i dessa tider än en sådan utredning, som här ifrågasatts. Ja, det är den vanliga visan, så snart det är fråga om någonting som inte passar; då heter det att man borde ha annat att syssla med. Men varför är man så förskräckligt ängslig för denna utredning? Vad är det som gör att man inte vill ha en sådan? Jag kan inte tänka mig annat än att det här finns en sjuk punkt, som man gärna vill dölja.

Herr Ericsson i Ätvidaberg säger, att räntemarginalen är lägre här än i andra länder. Det kan nog hända, men då pressa ju bankerna i andra länder människorna ännu mer och lägga kanske upp ännu större fonder. Detta är väl just ingenting att rekommendera.

Men det kan hända olyckor och förluster, säger herr Ericsson, och sådant måste man taga hänsyn till när man bestämmer räntemarginalen. Betyder detta, herr Ericsson, att affärsbankerna lämna ut lån lättvindigare än sparbankerna? Göra de inte det, behöva de väl inte taga högre ränta än sparbankerna.

Herr Ericsson ansåg också att det inte kunnat konstateras, att privatbankernas räntemarginal är för stor. Jag upprepar den fråga, som jag ställde till herr Nylander: varifrån få då bankerna de stora fonderna, som de sedan använda även för välgörande ändamål?

Till herr Hagberg i Malmö har jag också något att säga. Han påtalade att jag framhållit, att det finns näringsidkare här i landet, som äro missnöjda med bankerna, men medgav dock att det finns sådana, varefter han undrade, om jag var säker på att dessa näringsidkare skulle bli mer nöjda med en statens affärsbank. Ja, herr Hagberg, det tror jag. Om det kommer att bli så, som jag föreställer mig, nämligen att denna statens affärsbank håller de andra bankerna i tukt och förmaning, så att de inte taga för höga räntor, komma dessa näringsidkare att bli mycket nöjda med de åtgärder, som vidtagas av statens affärsbank.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

Herr Nylander erhöll ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Jag skall inte ingå på herr Paulsens sista anförande i annan mån än att jag vill bringa i erinran några siffror rörande räntabiliteten hos bankerna.

Enligt bankspektionens statistik utdelade bankerna under tioårsperioden 1931—1940 4.11 % av fonderna, men även under de goda åren 1937—1939 höll sig denna utdelning mellan 4.69 och 4.85 %, vilket torde visa att räntabiliteten är mindre inom bankväsendet än inom flertalet andra näringsgrenar.

Härefter anförde:

Herr Gustavson i Västerås: Herr talman! För att taga den sista repliken först ville jag säga herr Nylander, att denna statistik visar jämnt ingenting. Den visar absolut icke vilken ränta en person har på pengar, som anbringas i bankaktier. Den visar blott, hur stor utdelningen är, beräknad på samtliga fonder, d. v. s. på aktiekapitalet plus de fonderade vinster på samma aktiekapital, som fortfarande hållas kvar i banken. Det betyder följaktligen för somliga banker, att dessa knappa 5 procent kunna stiga ända upp till 20 à 25 procent, och det ställer saken i något annorlunda dager. Den sortens statistik tror jag icke vi komma att röra oss med i fortsättningen, när vi skola diskutera om bankerna.

I en sådan debatt som denna komma alltid upp en del siffror, som man icke känner igen, därför att de äro mystiska. Till dem höra onekligen de 3 procent, som den här trevliga banken diskonterar bra växlar till. Vi ha från bankspektionen fått en mycket utförlig redogörelse för hur bankerna ha sin räntepolitik ordnad i ett sammandrag av alla svenska affärsbankers räntesatser. Jag skall icke skrämma kammaren med att läsa upp dessa siffror. Jag vill blott konstatera, att genomsnittsräntan för utlåning mot bästa säkerhet — d. v. s. fastighetsinteckningsräntan alltså — är i genomsnitt för alla banker 4.91 procent, att för inrikesväxlar räntesatsen är 4.96 procent — siffrorna äro bankspektionens. Beträffande fastighetskrediter på över 10,000 kronor ligger räntan vid 4.65, 4.20 eller 5.15 procent. För fastighetskrediter, där kreditbeloppet understiger 10,000 kronor, ligger räntan vid 5.15 procent. Detta ger en väsentligt annan bild av bankernas räntepolitik vid utlåning än den trevliga bank med 3 procent, som herr Ericsson i Ätvidaberg talade om.

Jag tvivlar icke på att det kan förekomma, men såsom bevis för hur pass sällsynt det måste vara skall jag taga en annan liten sifferserie. Vi ha tagit ut en bank för litet närmare översyn. Det är en bank, som vi haft all anledning att betrakta såsom en av de hyggligare bankerna vad utlåningsräntan beträffar. Vi ha icke letat efter någon buse att få tag på att spika upp på väggen. Här fanns icke så mycket som 0.10 procent av krediten, som kunde redovisas i 3 procents utlåning. Däremot var det 8 procent av kreditgivningen, som kunde redovisas med $3\frac{1}{2}$ procents ränta, men även i denna bank, som vi ha anledning att tro vara mildare, när det gäller tillämpningen av räntesatser, var det icke mindre än 52 procent av bankens alla pengar, som utlånats mot en ränta av 5 procent och därutöver.

Jag har blott såsom en avslutning på denna debatt velat ge denna lilla bild av hur hög utlåningsräntan är. Bilden är, därom är jag övertygad, fullkomligt riktig. Jag skall icke göra mig något besvär med att utlägga, huruvida dessa räntor äro höga eller oskäligt höga eller om man skall använda ett annat ord. Jag konstaterar blott hur det är.

Herr Hagberg i Malmö, som hade ett — ur mina synpunkter åtminstone — rätt upplysande anförande, har framställt en generell anmärkning mot utskottets utlåtande, varom jag blott vill säga ett par ord. Han säger, att utlåtandet

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

är torftigt. Jag vet icke, om den betygsättningen är riktig. Jag kan medge, att detta utlåtande är mera summariskt än det behövt vara. Det skulle kunnat förse med den av herr Hagberg i Malmö efterlysta historieskrivningen och då blivit mera utförligt. Motiveringen hade självfallet kunnat skrivas avsevärt mera vidlyftig, just därför att man rör sig på vida fältet. Nu är det emellertid på det sättet, att när man skall skriva, skall man alltid iakttaga den goda regeln: ju mindre man skriver, desto färre tillfällen har man att komma i konflikt med vad man själv skrivit. Alla som försöka skriva ha nog gjort den erfarenheten, att det är en klok regel att från början icke sväva ut alltför mycket. Vill man, såsom utskottet, begära en förutsättningslös utredning, hade det kanske varit lika bra, att utskottet i sina motiv för en sådan utredning på ett starkare sätt än det gjort genom en omfattande framställning begränsat de områden, på vilka utredningen skulle röra sig.

Jag vill också till slut fästa uppmärksamheten på att utskottet ingalunda har sagt, att läget är så klart, att en utredning med all säkerhet kommer att ge till resultat, att vi skola ha en statens affärsbank. Till den frågan har utskottet överhuvud taget icke tagit ställning. Det är möjligt, att staten kan övervaka kreditväsendet på annat sätt. För egen del har jag visst ingenting att erinra mot att den effektivisering av bankinspektionen, som herr Ericsson i Åtvidaberg förordar, blir ett av medlen i det avseendet. Vad som är säkert är emellertid, att i finansiellt oroliga och politiskt bekymmersamma tider kan staten aldrig släppa kontrollen över kreditväsendet. I den mån den saknar en sådan kontroll måste den med det första försöka skaffa sig den. Det kan icke vara rimligt, när staten kontrollerar den enskilde medborgarens göranden och låtanden på alla sätt, tar den enskildes arbetskraft i anspråk, bestämmer priserna åt honom och bestämmer överhuvud taget allt vad han skall göra, att en så omfattande och för alla så betydelsefull del av samhällsmaskineriet som heter kreditväsendet är överlämnad till enskilda att sköta. Det skötes — låt vara i regel ansvarsfullt — men dock på ett sådant sätt, att det allmänna aldrig har ett ord med i läget.

Herr Ericsson i Åtvidaberg: Herr talman! Gentemot herr Paulsen och hans tal om fonderna skulle jag vilja säga, att om bankerna icke hade skapat dessa fonder, skulle deras motståndskraft icke vara sådan, som även ur samhällets synpunkt är nödvändig för att bankerna skola kunna motstå påfrestningar under näringslivets lågkonjunkturer. Kalkylerna, herr Paulsen, måste alltså uppgöras så, att de inrymma möjlighet till konsolidering. Härtill kommer, såsom herr Paulsen väl känner till, att 15 procent av årsvinsten måste avsättas till fonder, intill dess dessa uppgå till 50 procent av vederbörande banks grundfond.

Herr Paulsens fråga, huruvida icke affärsbankerna voro lättvindigare i fråga om kreditgivningen än sparbankerna och varför man icke anlidade sparbankerna mera, behöver man kanske icke offra många ord på. Herr Paulsen torde lika bra som jag veta, att sparbankerna inom ramen för sin verksamhet icke kunna betjäna exempelvis industrien med rörelsekredit.

Till herr Gustavson i Västerås skulle jag vilja säga, att när jag talade om 3 procents ränta, avsåg jag industriens växelkrediter. 3 procent är den ränta, som nu gäller för rörelsekredit, alltså för diskontering av »all right» affärsväxlar. Att denna räntesats icke förekommer på den av herr Gustavson åberopade handlingen förklaras nog därav, att räntan då var en halv procent högre. Vad som i herr Gustavsons tablå figurerar med 3.5 procent är vad som i dag är 3 procent.

Indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, m. m. (Forts.)

Herr Gustavsons lista gällde för övrigt knappast räntesatserna för rörelsekredit, utan för andra lån. Vi känna båda två väl till, att man måste låta röntan något påverkas av säkerhetens kvalitet. Det ligger ju inom begreppet affärsmässig skötsel. Därtill kommer, att det finns vissa krediter, som icke äro önskvärda ur någon synpunkt och vilkas avveckling man kanske velat påskynda därigenom, att man tillämpat en något så när stram ränta.

Vad slutligen slutklämman i herr Gustavsons i Västerås anförande angår, så är det ju ingen, som har tillbakavisat det skäligen uti att det allmänna övervakar en så pass viktig del av näringslivet som kreditväsendet. Vi ha endast diskuterat olika vägar. Den väg, som utskottsmajoriteten rekommenderat, synes mig blott vara alltför irrationell och kostsam, detta så mycket mer som ett statligt organ står till förfogande, väl ägnat att tilldelas uppgiften.

Herr Hagberg i Malmö: Herr talman! Endast ett avslutande ord till herr Gustavson i Västerås.

Jag är självfallet ganska tillfredsställd med att den ärade talaren åtminstone delvis gav mig rätt beträffande min karakteristik av det här föreliggande utskottsutlåtandet. Herr Gustavson i Västerås medgav ju själv, att det kanske var en smula summariskt. Jag använde för min del ett något starkare uttryck, men jag kan godtaga detta uttryck summariskt. Det är det verkligen, och det är så mycket mer anmärkningsvärt, som det här, såsom tidigare har påpekats, gäller ställningstagande till en fråga av en här i riksdagen ganska ovanlig storleksordning. Jag vill icke taga upp en jämförelse mellan hur en proposition är upplagd och hur ett utskottsutlåtande brukar se ut. Jämförelsen är ju icke alldeles riktig. I en proposition strävar man emellertid efter att redovisa alla de olika synpunkter, som kunna anläggas på det förevarande ärendet. Man redovisar dem mycket objektivt, varefter departementschefen kommer fram till sitt ståndpunktstagande. Man brukar ju följda den regeln också i utskottsutlåtandena. Här har man emellertid frångått denna metod och endast kommit fram till denna knapphändig motivering och den därpå följande klämman. Jag tycker ju, att det skulle ha varit mycket värdefullt för kammarens ledamöter, om de fått en mera fyllig orientering i detta stora spörsmål, när kammaren skall fatta ett beslut, som dock är så pass viktigt som detta beslut är.

Herr Paulsen: Herr talman! Herr Ericsson i Ätvidaberg säger, att om icke bankerna ha fonder, skulle bankerna icke kunna motstå de påfrestningar, som kunna komma. Det är alldeles riktigt. Det äro vi fullständigt överens om. Men det är icke den saken, som jag talade om, utan jag talade om att bankernas fonder bli så stora på grund av den allför stora marginal, som bankerna hålla mellan in- och utlåningsräntor. Det är den väsentliga skillnaden.

Herr Ericsson i Ätvidaberg: Men när det fortfarande finns, herr Paulsen, så många banker, som icke uppnått föreskrivet minimum, kan ju icke marginalen för dessa bankers vidkommande ha varit skräckinjagande stor, ty då skulle de redan ha uppnått fondtäckningen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till det av herr Wiberg under överläggningen framställda yrkandet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 14.

Föredrogos vart efter annat:

första lagutskottets utlåtande, nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphörande av landsfiskals rätt till andel i böter m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, m. m. jämte en i ämnet väckt motion, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av nämnda lag den 11 juni 1937; och

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till utrymningslag, m. m.; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 39, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1941/42 m. m.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial:

nr 218, angående tilläggsstat II för budgetåret 1940/41; och
nr 219, angående statsregleringen för budgetåret 1941/42;

andra lagutskottets memorial, nr 37, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 31 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om kontroll av vattenledningsvatten, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

jordbruksutskottets memorial:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1940/41 m. m., i vad rör jordbruksärenden; och
nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för uttagande av statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1941, i vad rör jordbruksärenden.

§ 16.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41;

nr 361, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående förordning om provisorisk höjning av familjebidrag enligt fredsfamiljebidragsförordningen den 17 maj 1940 (nr 422) samt angående anslag till familjebidrag åt värnpliktiga jämte i ämnet väckta motioner;

nr 364, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till kapitalinvesteringar i försvarsväsendets fastighetsfond och i fonden för förlag till statsverket;

nr 387, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens tvångsarbets- och alkoholistanstalter;

nr 405, i anledning av riksdagens år 1940 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1939—30 juni 1940 m. m.;

nr 419, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till skolöverstyrelsen för budgetåret 1941/42;

nr 420, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredskapsstat för försvarsväsendet;

nr 421, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder till befämjande av ökad tillverkning av brännrotv m. m.;

nr 422, i anledning av väckt motion angående anslag till bidrag till verksamheten vid s. k. hemgårdar;

nr 423, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående vissa anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad avser åttonde huvudtiteln, m. m.; och

nr 430, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till kontrollstyrelsen m. m.;

från sammansatta stats- och bankoutskottet:

nr 442, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för landsfiskaler m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

från bevillningsutskottet:

nr 415, angående beräkning av bevillningarna för budgetåret 1941/42 m. m.; samt

från andra lagutskottet:

nr 443, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 21 § lagen den 17 juni 1916 (nr 235) om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 445, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändring i vissa delar av förordningen den 15 juni 1934 (nr 264) om erkända arbetslöshetskassor, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 447, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § lagen den 17 juni 1938 (nr 287) om semester, m. m., såvitt angår genom propositionen framlagda lagförslag, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.25 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Fredagen den 27 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande juni.

§ 2.

Anställdes gemensam omröstning över följande av statsutskottet i dess memorial nr 217 föreslagna, av riksdagens båda kamrar godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med första kammaren vill, att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 240 godkänna följande personalförteckning för luftskyddsinspektionen:

Personalförteckning.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning.	Lönegrad.
1 överdirektör	C 8
2 luftskyddsinspektörer	A 26;

b) godkänna följande avlöningsstat för luftskyddsinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	kronor	36,000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:ts, <i>förslagsvis</i>	»	130,000
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	155,000
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	10,000

Summa förslagsanslag kronor 331,000;

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har riksdagen i likhet med andra kammaren beslutat, att

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 240 godkänna följande personalförteckning för luftskyddsinspektionen:

Personalförteckning.

Befattning.	Lönegrad.
1 överingenjör	Eo 28
2 luftskyddsinspektörer	Eo 27
1 sekreterare	Eo 26;

b) godkänna följande avlöningsstat för luftskyddsinspektionen, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1941/42:

Avlöningsstat.

1. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	kronor	126,000
2. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	»	195,000
3. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	10,000
Summa förslagsanslag		kronor 331,000.

Sedan efter given varsel kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit uppläst, verkställdes omröstningen medelst omröstningsapparat, och utföll densamma med 72 Ja och 116 Nej.

Den omröstning över ovan intagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blivit av första kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med 90 Ja och 24 Nej, vadan, då därtill lades andra kammarens röster eller .. 72 Ja och 116 Nej, sammanräkningen visade 162 Ja och 140 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blivit av riksdagen fattat i överensstämmelse med Ja-propositionens innehåll.

§ 3.

Herr talmannen tillsporde kammaren, om densamma vore beredd att nu företaga samtliga de å dagens föredragningslista upptagna, endast en gång bordlagda ärendena till avgörande; och fann herr talmannen denna fråga vara med ja besvarad.

§ 4.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 218, angående tilläggsstat II för budgetåret 1940/41.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Statsregle-
ringen för
budgetåret
1941/42.

Föredrogs statsutskottets memorial, nr 219, angående statsregleringen för budgetåret 1941/42.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande memorial skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkten 1:o) angående skatter.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr Persson i Falla: Herr talman! Det är naturligt, att man vid detta tillfälle känner sig manad att uttala sina bekymmer över våra statsfinansers utveckling. Såsom av föreliggande memorial framgår uppgår underskottet på den nu löpande budgeten, till 1,676 miljoner kronor, vilket i och för sig är skrämmande. Blir underskottet på kommande års budget av ungefär samma storleksordning, vilket man har anledning att tro, så blir det omkring 3,400 miljoner kronor underbalans på dessa två år. Med underskottet från det första krigsåret

Statsregleringen för budgetåret 1941/42. (Forts.)

1939/40 kommer man fram till ett deficit på mellan 4 och 5 miljarder sammanlagt på de två senaste åren och det framförhållande, som man nu kan ha någon uppfattning om. Även om detta väldiga belopp till någon del täckes av i anspråk tagna reservationer och vidare till icke obetydlig del av de stora försvarslånen, så måste dock oerhörda utgiftssummor bli så att säga svävande utan täckning, och även med god framgång för det folklån, som är att vänta, synes det utslutet att på den vägen kunna erhålla så stora summor, att utgifterna kunna balanseras. Hur detta skall kunna ske är åtminstone för de i dessa mysterier oinvigda inte möjligt att ha någon bestämd föreställning om, och kanske klarheten därom inte är mycket större hos de invigda. Detta måste för var och en som inser betydelsen av hur statens finanshushållning är ordnad vara en anledning till bekymmer och oro.

Detta bekymmer skulle vara mindre, om man kunde finna, att statsmakterna, och här närmast regeringen, verkligen hade blicken öppen för de vådor, som den nuvarande statsfinansiella utvecklingen måste föra med sig. Tyvärr kan man inte finna att så är fallet. Det förefaller som om de gigantiska utgifter, som nu äro ofrånkomliga främst för vårt försvarsväsen, hade den chockverkan på finansledningen, att den tycker, att det inte tjänar någonting till att hålla igen på andra områden. För all del, det sparas på en del ordinarie anslag något tusental kronor här och kanske till och med något tiotusental eller hundratusental där, och det får man ju vara erkännansam för. Men samtidigt komma undan för undan nya mångmiljonanslag till delvis mycket problematiska för att inte säga tvivelaktiga ändamål. Jag nämner endast de 20 miljonerna till semesterersättningar och de generella eller mycket vidsträckta livsmedelssubventionerna på hundratal och åter hundratal miljoner. Att det kan vara nödvändigt att underlätta försörjningen för de i särskilt små omständigheter levande konsumenterna har ingen förnekat, men att alla, även de ekonomiskt välställda, skola åtnjuta sådant statsunderstöd eller att i andra fall gränsen drages så vid, att även grupper i mycket goda inkomstlägen skola subventioneras på detta sätt, måste väcka både undran och motsägelse. Av stora och insiktsfulla medborgargrupper ute i landet betraktas också detta subventionssystem som en politik på avvägar.

Om man nu svarar att denna subventionspolitik, så som den här satts i verket, skall vara en damm mot en hotande inflation, så måste man fråga sig, om inte inflationen kan hota lika farligt och måhända ännu farligare genom ohejdade statsutgifter, som man till slut kanske inte har annan möjlighet att täcka än genom nytryckta sedlar. Och för andra stora nya anslag kan ingen antiinflationistisk motivering åberopas.

I själva verket är det väl så, att regeringen inte klart insett, att Europa kommit in i ett klimat av en hårdhet, som för några år sedan inte föreföll tänkbar, och att vårt land även under de mest gynnsamma förhållanden dock måste leva och försöka att ta sig fram under i stort sett samma hårda villkor som Europas andra folk. Det förefaller som om man både inom regeringen och inom andra utanförstående kretsar ännu levde kvar i föreställningarna om 1920-talets folkhemsdyll och 1930-talets generösa välfärdspolitik såsom en för oss alltså giltig och möjlig samhällspolitisk livsform. Det är alltid farligt att leva på illusioner, och det kan vara dödligt farligt att leva på illusioner i en så ytterligt hård och farlig tid som denna. Det fordras inte bara ordning och effektivitet i våra yttre försvarsanordningar, det fordras också stramhet och stabilitet i vår ekonomi och vår statshushållning. När denna saknas, blir ställningen oviss och bekymmersam. Ett varningens ord bör därför sägas nu, även om det inte skulle beaktas.

Statsregleringen för budgetåret 1941/42. (Forts.)

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Jag vet inte om herr Persson i Falla tänkt, att vi på detta stadium skulle taga upp en stor diskussion om våra statsfinanser.

Det är ju som alla veta så, att den överväldigande delen av de statsutgifter, som man betecknar som slöseri, går till det som man själv kallar för nödvändiga utgifter, nämligen till försvaret. Den del av dessa utgifter, mot vilka man riktar sig, är den del, som vi bruka kalla för sociala utgifter. Efter vad jag har förstått har riksdagen vid fattande av de särskilda besluten med synnerligen stor majoritet uttalat sitt gillande av denna finanspolitik, som herr Persson i Falla här angriper. Jag kan sålunda inte se vad det skall tjäna till att rikta en generell kritik just emot regeringen, när faktiskt alla partier stå eniga bakom denna politik.

Den enda punkt herr Persson i Falla kan peka på, som är i någon mån tvistig, gäller de s. k. generella subventionerna. Jag erkänner, att man på denna punkt har anledning att anföra bestämda skäl, när man förordar dessa. Men var och en vet, att när man genomfört en generell subvention, t. ex. i fråga om brödet, har det varit av det praktiska skälet att man har ansett, att det skulle vara förenat med ytterligt stora svårigheter att på denna punkt söka skilja mellan dem, som nödvändigt behövde subvention och dem, som inte behövde det. Vi ha en parallell till detta i subventionen i fråga om mjölkpriset, vilken utgår till alla mjölkproducenter alldeles oberoende av deras behov av en sådan subvention. I detta fall ha också praktiska skäl varit avgörande.

Den enda slutsats man kan draga av herr Perssons i Falla yttrande är, att han vill uttrycka sitt tvivel på att vi, när vi gå att avväga det sätt, på vilket inkomsterna skola skaffas, skola kunna täcka dessa statens utgifter med skatter och med lån av folkets verkliga inkomster. Hittills har det inte varit så, att några överväldigande belopp ha uttagits på andra vägar än genom skatter och lån. Så länge vi se oss möjlighet att komma fram på lånevägen såsom hittills har jag funnit, att det inte finns tillräckligt starka skäl att gå den enda väg, som återstår, om man icke vill gå lånevägen, nämligen att ytterligare höja de skatter, som redan utgå. Men om herr Persson i Falla är mycket ivrig på att ersätta den del av inkomsterna, som nu inflyter genom lån, med höjda skatter, kommer han nog att få sin önskan uppfylld, då det nog är så, att vi få allvarligt överväga om inte den vägen i fortsättningen måste beträdas.

Herr **Persson** i Falla: Herr talman! Det må vara riktigt som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet säger, att några överväldigande utgiftssummor icke *hittills* blivit otäckta, utan täckts genom lån och skatter. Under de båda senaste åren ha emellertid för statsregleringen tagits i anspråk mycket stora reservationer, som ha funnits tillgängliga men som nu äro förbrukade, och till vilka det inte kommer att finnas motsvarighet i fortsättningen. Klok försiktighet bjuder oss dock att räkna med att de svårigheter, som ha varit för handen under de båda senaste åren och som bli för handen under det kommande året, inte därmed äro slut, utan att de med all säkerhet komma att fortfara en tid framåt, kanske en mycket avsevärd tid. Jag vill varna för den uppfattningen, att dessa svårigheter komma att snart upphöra. Man hade därför gjort klokt i att förbereda sig även på detta. När reservationerna som sagt äro förbrukade, står man inför en helt annan uppgift när det gäller att balansera budgeten.

Sedan yttrade herr statsrådet vidare — jag väntade mig den repliken, ty jag har fått den tidigare, då jag anfört liknande erinringar mot vår statshushållning — att riksdagen med överväldigande majoritet godtagit regeringens förslag. Det är sant, att detta har skett, men det har inte skett alldeles utan

Statsregeringen för budgetåret 1941/42. (Forts.)

knorr. Erinringar ha gjorts från den meningsriktning jag tillhör även om de inte utformats till bestämda reservationer eller koncentrerats till kritik och yrkanden i kamrarna, beroende på de särskilda förhållanden som nu råda. Jag tror inte det är riktigt att utan vidare söka skjuta över ansvaret på riksdagen. Det är faktiskt så — och det skulle jag tro att finansministern vill ge mig rätt i — att riksdagen inte är funtad på det sättet, att den kommer att bromsa denna regerings eller överhuvud taget någon regerings alltför lösa hushållning. Om regeringen inte kan samla sig till en stram och fast hushållning, utan låter statens affärer gå på alltför lösa boliner, kommer riksdagen att följa den, om så skulle vara, ända fram till statsbankrutten. På det sättet ligger det till. Skola vi få den strama hushållning, som vi behöva, måste regeringen gå i spetsen. Då kommer riksdagen helt säkert att följa regeringen på den vägen. Men den kommer aldrig att bromsa upp en för lös finanshushållning; riksdagen är som sagt inte funtad på det sättet och kommer säkerligen såvitt man kan se inte heller att bli det.

Det är alltså regeringen, som bär ansvaret för vad som i detta fall sker, och det är därför som jag främst har riktat mig mot regeringen, även om riksdagen är medskyldig i den hushållning, som ägt rum. Först och sist ligger ansvaret hos regeringen; det är där som huvudansvaret måste ligga och det är där, som det måste utkrävas. Inför den hårda framtid, som vi gå emot, hoppas jag att regeringen skall komma att känna sitt ansvar; i varje fall måste ansvaret för framtiden utkrävas av regeringen i första hand.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**: Herr talman! Det lönar sig inte att fortsätta en debatt, där man rör sig med sådana allmänna talesätt som lös hushållning. Var och en vet, att vad det här kan gälla är i grund och botten ingenting annat än vad jag nyss nämnde. Vi ha två stora väldiga utgiftsområden; vi ha de militära utgifterna, som gälla vårt yttre försvar, och vi ha de sociala utgifterna av olika slag, som gå ut på att lätta läget för de sämst ställda av befolkningen.

Om herr Persson i Falla anser, att vi föra en lös hushållning i fråga om de militära utgifterna, har herr Persson i Falla som ledamot av krisrevisionen ett av de bästa tillfällen att på dessa punkter framföra de anmärkningar, som kunna göras.

När det gäller de utgifter, som avse att lätta bördan för dem, som verkligen ha det svårast i samhället, är det enligt min mening icke någon lös hushållning att se till, att de någorlunda kunna draga sig igenom krisen med såväl kropp som själ i vigör. Det lönar sig inte att komma och tala om lös hushållning och samtidigt peka på att denna lösa hushållning består i att vi förbilliga brödet, smöret och mjölken, att vi alltså lämna hjälp till dem som behöva det, varvid det även gällt att hjälpa jordbrukarna till något bättre inkomst. Det går icke att komma med talet om lös hushållning, därför att man vill befria de inkallade från en del av de skatter, som de annars skulle få betala, eller låta de inkallade, som förlora sin semester, få en ersättning för denna. Jag vägrar sålunda att erkänna talet om att detta är lös hushållning. Det är någonting, som jag för min del tar ansvaret för och som jag tror att regeringen och hela riksdagen ha tagit ansvaret för.

Herr **Persson** i Falla erhöi ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Det är naturligtvis alldeles riktigt som herr statsrådet säger, att jag som ledamot av krisrevisionen har en viss möjlighet att kontrollera vissa utgifter beträffande försvaret. Men jag vill säga, att krisrevisionen kommer i efterhand och helt naturligt måste ha sin begränsning till att tillse att olika försvarsanslag användas på ett rätt och ändamålsenligt sätt.

Statsregleringen för budgetåret 1941/42. (Forts.)

I detta sammanhang skulle jag vilja påminna om det förslag till förvaltningsreform på det militära området, som förberedes. Jag hoppas, att förslag därom skall föras fram till ett avgörande fortast möjligt och att reformen även skall bli så radikal i sin gestaltning, att därmed på försvarsväsendets olika områden erhålles en organisation som innefattar sådan teknisk och merkantil sakkunskap som ute i näringslivet kunnat åstadkomma ekonomisering och effektivt utnyttjande av förefintliga resurser. En sådan reform torde ge möjligheter till avsevärda besparingar och även till större effektivitet i försvarsväsendet än som nu är för handen.

Beträffande de åtgärder, som avse lindring av skattebördan för de inkallade vill jag säga, att jag inte har riktat någon erinran mot dessa. Beträffande anslagen till semesterersättning ligger saken annorlunda till.

I fråga om subventionerna har jag ingenting att erinra mot sådana i de fall, där de föregås av en verklig behovsprövning, under det att de generella subventionerna åt både behövande och icke behövande ej kunna vara förenliga med en god statshushållning. De av finansministern mera allmänt nämnda sociala utgifterna böra enligt min mening under en god statshushållning prövas till behov och ändamålsenlighet med samma omsorg som andra statsutgifter.

Vidare anförde:

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag blev liksom kammaren i övrigt ganska överraskad över den démarche, som herr Persson i Falla fann lämplig att företaga just nu.

Om jag inte missminner mig var herr Persson i Falla med, då vi i år för ovanlighetens skull voro flertaligt församlade vid statsutskottets bord, då statsregleringen gjordes upp. Han borde då i varje fall haft tillfälle att redan inom statsutskottet framföra sin mening och yrka på att statsutskottet i samband med statsregleringen skulle göra något uttalande. Jag hörde emellertid inte av någon sådan propos.

Jag vet inte, hur man skall bedöma det yttrande, som herr Persson i Falla haft; om man skall betrakta det som ett allmänt nervöst utbrott över den utveckling, som vi allesammans beklaga, eller om det ligger någon avsikt bakom i vidare betydelse. Eljest föreföll det mig, som om hans anförande innehöll rätt allmänna talesätt av det slag, som vi alltid få till livs i den allmänna debatten ute i landet, när regering och riksdag därutifrån få råd om hur de skola bete sig för att utöva en sträng sparsamhet.

Det är ju inte lämpligt att lämna några redogörelser för hur arbetet inom besparingsberedningen fortskridit, och man vet ju ännu inte till vilket resultat den till slut kan komma. Men nog tror jag att arbetet hittills — tillåt mig säga det — har lärt en hel del personer, att denna sparsamhet med några hundra miljoner kronor, verkställd på ett bräde så att säga, på en enda gång, inte är så enkel att utföra som det är att tala om den.

Jag kan inte erinra mig att man vid behandlingen av de särskilda frågorna har gjort så kraftiga uttalanden i kamrarna, som herr Persson i Falla nu kommit med. Och om sådana förekommit i något enstaka fall, kan jag inte påminna mig att de vunnit någon allmän anslutning i riksdagen. Vi äro säkerligen alla på det klara med nödvändigheten av att man mycket omsorgsfullt prövar varje förslag till utgifter, besjälade av en vilja att iakttaga den allra strängaste sparsamhet med statens medel. Uppmaningar i det syftet äro, skulde jag vilja säga, skäligen överflödiga.

Jag kommer så till det, som jag gärna ville ha klarhet om, nämligen huruvida herr Perssons i Falla omsorgsfullt förberedda anförande utgjorde ett uttryck

Statsregleringen för budgetåret 1941/42. (Forts.)

för en enskild riksdagsmans oro över utvecklingen. Är så fallet, förstär jag, med den kännedom jag har om herr Perssons i Falla temperament, det hela bättre, och det är då kanske inte så mycket att säga om saken. Men hade anförandet en vidare syftning, var det avsett att på något sätt utgöra inledning till en torpedering av den enighet, som vi allesammans anse vara så mycket värd just nu, var det en ytterst billig opposition, och tillfället var ytterst illa valt.

Herr Carlström: Herr talman! Jag blev också förvånad, när herr Persson i Falla, med den slagkraft han ju besitter, här började tala om att man skulle ha iakttagit större sparsamhet. Det var ett mycket bra skrivet anförande, som herr Persson läste upp, när han först hade ordet, och jag hade verkligen väntat att han skulle ha kommit fram till några konkreta förslag, i varje fall om hur man för framtiden skulle kunna yxa till det hela bättre, men också när det gäller att hejda den nuvarande ansvällningen av budgeten.

Jag vill säga, att jag hyser lika stora farhågor som herr Persson för, hur det i fortsättningen skall gå med statens finanser. På den punkten äro vi överens. Men jag tycker att det är en helt annan sak att i riksdagens elfte timma inför hela landet proklamera, att här skett någonting som inte är riktigt och som kunnat undvikas. Jag förmodar, att när folk genom tidningarna får veta, att herr Persson i Falla varit den, som in i sista minuten fört sparsamhetens talan på ett kraftigt sätt, kommer man att känna stor beundran för honom. Men det är kanske litet svårare för oss, som varit med om arbetet här under riksdagens lopp, att göra det. Det förhåller sig ju så som finansministern redan framhållit, att vi allesammans varit med om att bevilja medel till dessa utgifter. Jag vågar inte för min del, om jag skall hålla några anföranden under sommaren, komma och säga, att vi från vårt håll inte varit riktigt med på det hela. Även om jag i likhet med herr Persson tycker, att man på vissa punkter har gått för långt, måste jag i rättvisans namn medge, att det parti, som jag tillhör, inte har kunnat göra någonting för att få budgeten att se annorlunda ut.

Jag menar således, att det är litet anspråksfullt att på detta sätt tala om vad som har skett, då man själv egentligen inte på någon punkt kan säga att »så och så hade jag — eller vi — velat ha det annorlunda».

Jag skulle ha förstått herr Persson bättre, om han, i stil med vad jag gjorde i remissdebatten, sagt att om vi skola spara, måste vi också tänka på försvarsutgifterna. Men det vågade tydligen eller ville inte herr Persson säga, ty detta är ju ett område som är tabu. Vi, som sitta i besparingsutredningen och försöka plocka ihop några tiotusentals eller hundratusentals kronor här och där i besparingar, få inte ge oss in på försvarsområdet på det sätt som herr Persson skulle kunna göra, då han ju är medlem av krisrevisionen. Herr Persson deklarerade emellertid, att det kommer en förvaltningsreform på det militära området, och det äro vi allesammans mycket tacksamma för, ty vi tro nog och veta, att allt inte är bra beställt därvidlag. Om herr Persson hade inskränkt sig till att ge den upplysningen, skulle vi alltså bara ha varit tacksamma för vad han här sagt.

Jag har hela tiden sedan jag kom med i besparingsberedningen haft den känslan, att vi inte kunna uträtta så mycket där. De myggor, som vi försöka sila upp, förslå inte stort gentemot de kameler, som vi få svälja här i riksdagen, särskilt ifråga om försvarsutgifter. Det är detta, som är så beklämmande och som nästan förtar oss lusten att samla ihop dessa småsmulor. Å andra sidan vore jag tacksam, om riksdagen ville gå med på de små prutningar av anslagen, som vi till nästa år eventuellt komma att föreslå för att vinna bespa-

Statsregleringen för budgetåret 1941/42. (Forts.)

ringar. Såsom jag tidigare sagt, borde emellertid besparingsberedningen egentligen vara med, då förslagen till utgifter utarbetas. Att försöka spara efteråt, är inte så lätt. Vi äro här i kamrarna — det kan jag vara ense med herr Persson om — icke så funtade att vi göra några allvarligare ingrepp i besparingssyfte, när förslagen en gång äro framlagda. Och när det gäller de stora utgifter, som varit den mest bidragande orsaken till att budgeten kommit upp i sådana summor som nu, äro vi nog också litet var på det klara med att därvidlag kunna vi ingenting göra. Det skulle emellertid vara mycket intressant att höra, var herr Persson i Falla vill sätta in de stora besparingsaktionerna.

Herr **Skoglund** i Doverstorp: Herr talman! Att man upptar en debatt om de ekonomiska problemen vid detta tillfälle, tycker jag inte bör förvåna någon, utan det är väl fullt riktigt.

När bankoutskottets utlåtande nr 56 behandlades här i kammaren för en kort tid sedan, hade jag tänkt begära ordet, men det var så sent på natten att man ogärna förlängde debatten. I detta utlåtande sade emellertid bankoutskottet en mycket god sanning, som det, i den mån riksdagen inte protesterade däremot och det gjorde den inte, torde råda enighet om. Bankoutskottet säger sålunda: »Likaså skulle en reduktion av statsutgifter och budgetunderskott få ur penningpolitikens synpunkt gynnsamma verkningar, och utskottet vill betona vikten av att statsmakterna vid avvägningen av nya offentliga utgifter, som ej uppvägas av motsvarande inkomster, beakta att därigenom de prisupptrivande krafterna förstärkas.»

Jag befarar, liksom bankoutskottet varit inne på, att med ett budgetunderskott av den storleksordning, som vi nu tydligen få röra oss med under ett par tre år, måste det uppkomma en icke obetydlig fara för att just vad finansministern med andra åtgärder vill undvika, kommer att påskyndas, och inte minst ur den synpunkten tror jag att vi allesammans, utan att behöva göra några utfall och tala om speciella aktioner mot den nationella sammanhållningen, kunna vara överens om att detta är ett ytterst allvarligt problem.

Finansministern undrade, var man skulle gripa in, när det gällde att göra besparingar, om det skulle ske beträffande försvarsutgifterna eller de sociala utgifterna o. s. v. Jag har vid ett tidigare tillfälle — jag vill minnas att det var i remissdebatten — nog erkänt till finansministern, att det är lättare sagt än gjort att försöka i verkligheten tillämpa dessa sparsamhetsregler. Men det är alldeles klart, att när det gäller försvarsutgifterna måste man se till att de medel, som anslås, användas på ett effektivt sätt och att det inte får vara något slöseri där, liksom inte heller beträffande de sociala utgifterna, där det också vanligen rör sig om stora belopp. Att man inte i tider som dessa skall draga in sociala förmåner, som komma de sämst lottade medlemmarna i samhället tillgodo, tror jag att vi alla äro överens om. Men jag är inte säker på att man så oreserverat, som finansministern tydligen önskar, bör godtaga allt och avböja all diskussion härvidlag. En del av de subventioner, som det här kan vara fråga om, äro kanske försvarbara ur penningpolitisk synpunkt; man är rädd för att levnadskostnadsindex skall stiga och därigenom det ramavtal, som ligger till grund för arbetslönerna, komma ur funktion. Men annars är inte allt som skett på detta område godtagbart, ty subventioneringen har utsträckts på ett sådant sätt att den kommit även mycket stora grupper tillgodo, som för närvarande ha möjlighet att klara sig själva. Det är möjligt, att vi mycket snart, jag skulle tro under finansministerns ledning, komma att få upptaga till prövning frågan om, huru långt man verkligen har möjlighet att gå i detta avseende.

Statsregleringen för budgetåret 1941/42. (Forts.)

Sedan skulle jag vilja säga — och då kommer jag åter tillbaka till vad jag sade i remissdebatten — att om man skall kunna göra en sådan nedskärning av statsbudgeten, att det blir besparingar, som förslå någonting, få vi tänka oss att göra en översyn av hela den statliga verksamheten och administrationen. Därvidlag kommer man in på spørsmålet om hur långt statens verksamhet på olika områden skall sträcka sig o. s. v., och det hela är i mycket hög grad en politisk fråga. Förmodligen komma både regering och riksdag i det längsta att göra som katten kring het gröt: man kommer att gå omkring problemet utan att vilja röra vid det. Men fortsätter utvecklingen så som nu, tror jag inte att vi kunna undgå att upptaga även hela detta spørsmål till mycket allvarlig prövning. Så långt vill jag helt och hållet understryka vad herr Persson i Falla sagt, att man inte gärna kan vänta att det blir riksdagen, som kommer att taga initiativet till en sådan prövning, utan det måste bli regeringen, och ingen regering är väl bättre lämpad än en samlingsregering, där det återfinnes representanter för samtliga de större politiska partierna, att verkligen gripa sig an uppgiften. Skall den överhuvud taget kunna genomföras, måste det nog ske under en samlingsregerings ledning.

Herr Persson i Falla: Herr talman! Det föreföll, som om herr Jonsson i Eskilstuna ville rikta en förebräelse mot mig för att jag inte inom statsutskottet tagit upp denna fråga, då det nu föreliggande betänkandet behandlades där. Men jag har ju inte här ställt något mot utskottets förslag stridande yrkande eller riktat något klander mot vad som yttras i betänkandet, utan endast gjort vissa allmänna erinringar om den nuvarande statshushållningen, som jag ansett lämpliga att knyta till detta utlåtande. Att jag vid ett plenum inom statsutskottet — jag tillhör ju inte den avdelning, som haft att handlägga denna fråga — utan vidare skulle ha föreslagit utskottet att göra ett generellt uttalande av samma innebörd som mitt anförande här, förstår nog var och en inte är tänkbart. Så vitt jag förstår har jag i detta nu full rätt och frihet att, ehuru jag inte i statsutskottet tagit till orda, göra dessa allmänna erinringar.

Herr Jonsson i Eskilstuna säger att hans erfarenhet från besparingsarbetet är, att det sannerligen inte är så enkelt. Nej, det vet jag också, och det förstå vi alla, att det inte är enkelt. Men i det läge som råder nu får man göra sitt yttersta, även om det alls inte är enkelt, utan tvärtom mycket svårt. Jag vill inte heller sätta in fråga något annat, än att herr Jonsson och andra inom besparingsberedningen söka göra sitt bästa, men det förefaller verkligen som om herr Jonsson i Eskilstuna skulle betrakta sig och besparingsberedningen såsom havande monopol på att överhuvud taget göra något, ta några initiativ eller säga något på detta område. Och samma monopolinställning föreföll att finnas hos herr Carlström, som också är med i besparingsberedningen. Herr Jonsson sade, att mitt anförande var mycket omsorgsfullt utarbetat, och trodde sig däri möjligen finna försåtliga politiska anslag. Jag kan tala om för herr Jonsson att jag i största hast kastade ned dessa rader omedelbart före detta sammanträde. Så inte är det så omsorgsfullt utarbetat som herr Jonsson trodde — om nu denna upplysning kan lugna hans oro i detta avseende — men jag hoppas det skall stå sig i alla fall.

Jag blev emellertid rätt förvånad över herr Carlströms anförande. Han uttrycker i allt väsentligt samma uppfattning som jag beträffande statshushållningen. Han har ingen avvikande mening i sak, men förfärligt sur och grinig var han i alla fall mot mig. Hur kan det komma sig? Han borde väl ha varit tämligen nöjd och belåten, eftersom jag i stort sett för fram samma uppfattning som han själv har, såvitt jag kan förstå. Men det är ju tydligen

Statsregleringen för budgetåret 1941/42. (Forts.)

så också för herr Carlström, att i fråga om statsfinansernas läge och utveckling skall varje erinran och varje talan inom riksdagen vara förbehållen herrarna inom besparingsberedningen. Jag har ingenting emot att herrarna göra sig breda på detta område, men jag förbehåller mig, herr Carlström, rätten att när jag så önskar också få göra en erinran beträffande våra statsfinanser och vår statshushållning.

»Jag måste vara lojal», säger herr Carlström. Ja, jag är också lojal och tänker förbli lojal. Men jag kan icke tillägna mig den uppfattningen, att det skulle vara illojalt att här säga sin mening om ett så ytterligt betydelsefullt och allvarligt spörsmål som det jag nu berört. Att man kan ha olika meningar härom är naturligt, men att det skulle vara illojalt mot land och folk att uttrycka sina bekymmer och sin uppfattning om den statsfinansiella utvecklingen vågar jag bestämt bestrida.

Nu yttrade herr Carlström, att han hade funnit, att det icke egentligen är så mycket att göra i besparingsberedningen. Han trodde icke mycket på möjligheten att åstadkomma någonting för närvarande. Därom kan jag icke yttra mig; därom är naturligtvis herr Carlström mest vittnesgill. Men om det är så, blir herr Carlströms uppträdande ännu mera egendomligt. Man tycker sig därav finna att sedan herr Carlström gått bet på besparingsuppgiften, har han ändå funnit en uppgift för sin handlingskraft — den att söka tysta ned dem som vilja väcka till uppmärksamhet och varna för den statsfinansernas utveckling vi kommit till.

Herr Jonsson i Eskilstuna frågade, om det var min önskan att torpedera — såvitt jag kunde förstå var det nuvarande regeringssamverkan, som herr Jonsson ifrågasatte att jag skulle vilja torpedera. Det har inte alls varit min mening att torpedera. Min avsikt har så långt ifrån varit att förstöra som det tvärtom är min avsikt att ge stöd åt de strävanden, som jag trots åtskilligt som yttrats i denna debatt hoppas skola finnas på olika håll, att komma fram till en sanering av våra statsfinanser och en stramare och strängare statshushållning.

Herr Carlström: Herr talman! Varken finansministern eller herr Jonsson i Eskilstuna eller jag har bestritt, att herr Persson i Falla skulle ha full rätt och frihet att uttala sina bekymmer här. Den saken är ju alldeles klar. Men det är klart, att även om man har denna rätt och frihet och använder den, så kanske det kan te sig en smula egendomligt just i den här situationen, då man under riksdagens lopp har varit med om att bevilja det ena miljonanslaget efter det andra — herr Persson också — utan att egentligen mucka, att man känner en viss bondånger sista dagen och säger: Det här är någonting förfärligt. Det är på den punkten jag tycker, att om än anmärkningen är aldrig så riktig ur synpunkten av att man är bekymrad, kan man icke på något sätt eliminera bort bekymren och säga: Så och så borde vi handlat, så och så skola vi handla för att komma bort ifrån bekymren. Då blir det bara ett talesätt.

Herr Persson är förundrad över att vi, som sitta i besparingsberedningen, icke kunna instämma med honom, när vi här konstaterat, att det är rätt besvärligt att åstadkomma besparingar. Men hur skulle det ta sig ut, om herr Jonsson och jag här stigit upp och gjort samma deklARATION som herr Persson och talat om, att det här går alldeles galet men ingenting kan göras? Det hade ju ej gjort sig något vidare. Under sådana förhållanden var det kanske för vår del bättre att tiga.

Men å andra sidan är det alldeles klart, att när det sitter en besparingsberedning, som söker att göra åtminstone något och som här i kammaren får

Statsregleringen för budgetåret 1941/42. (Forts.)

höra, att här måste göras oerhört mycket mera, här måste göras något utomordentligt för att komma till rätta med finanserna, då måste vi känna oss färdiga att avgå och låta herr Persson taga hand om den saken. Det tycker jag är den enda riktiga konklusion, som jag kan komma till. Jag skall villigt lämna min plats i besparingsberedningen åt herr Persson; då kanske det blir andra noter. Det skulle bara glädja mig också.

Jag tror därför, att det är anledning att vänta med att uttala sina bekymmer tills man har något »dyrbarare» motiv än de »billiga», som herr Persson här förde till torgs.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, biföll kammaren utskottets i punkten gjorda hemställan.

Punkterna 2:o)—13:o).

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 15:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 16:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 17:o).

Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

Föredrogs andra lagutskottets memorial, nr 37, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande andra lagutskottets utlåtande nr 31 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om kontroll av vattenledningsvatten, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7.

Föredrogs vart för sig och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående slutlig reglering av riksstaten för budgetåret 1940/41 m. m., i vad rör jordbruksärenden; och

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunderna för uttagande av statlig inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1941, i vad rör jordbruksärenden.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 417, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bostadshus för postverkets räkning i Boden;

nr 418, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till oförutsedda utgifter;

nr 424, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder;

nr 425, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om vissa anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad avser fjärde huvudtiteln;

nr 426, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsgaranti för exportkredit;

nr 427, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag till statens utrymningskommission;

nr 428, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till anläggningsskapital för nya sulfitspriftfabriker;

nr 429, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till uppförande av en hovrättsbyggnad i Göteborg;

nr 432, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning om anslag till länsnykterhetsnämnderna för budgetåret 1941/42;

nr 433, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under kapitalbudgeten gjorda framställning om anslag till förlagskapital åt centraldepån för blindas arbeten;

nr 435, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om vissa anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad angår finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 437, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till särskild ersättning för debitering av värnskatt för budgetåret 1941/42;

nr 438, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag under femte huvudtiteln för budgetåret 1941/42 till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst och till kristillägg;

nr 448, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för främjande av ökad bostadsproduktion m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 449, i anledning av väckta motioner om anslag till hjälp till byggande och restaurering av samlingslokaler m. m.;

nr 455, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar för budgetåret 1941/42;

nr 456, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag till avskrivning av nya kapitalinvesteringar å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41; och

nr 459, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående värtjänstutbildning för skolungdom jämte i ämnet väckta motioner; samt

från bankoutskottet:

nr 450, angående regleringen för budgetåret 1941/42 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.;

nr 451, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om familjebidrag åt värnpliktiga med flera, vilka drabbats av kroppsskada, m. m.;

nr 452, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om dels indragning av vissa riksbankens avdelningskontor, dels ock avskaffande av den revision av avdelningskontoren, som verkställes av särskilda av riksdagen utsedda revisorer, m. m.; och

nr 453, angående reglemente för riksgäldskontoret.

Vidare anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 454, till fullmäktige i riksgäldskontoret med överlämnande av reglemente för riksgäldskontoret.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 12.2 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 28 juni.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 20 innevarande juni.

§ 2.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 431, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställning om anslag till ungdomsfängelnsämnden för budgetåret 1941/42;

nr 434, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar i fråga om vissa anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41, i vad angår femte huvudtiteln;

nr 436, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering m. m.;

nr 439, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till semesterlön m. m. för viss militär tjänstgöringstid;

nr 440, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till bidrag till erkända arbetslöshetskassor för budgetåret 1941/42;

nr 457, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag om anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1940/41 till avskrivning av oreglerade kapitalmedelsförluster;

nr 460, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av vissa anslag till det civila luftskyddet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 461, angående tilläggsstat II för budgetåret 1940/41;

nr 462, angående statsregleringen för budgetåret 1941/42; och

nr 463, med överlämnande av riksstat för budgetåret 1941/42;

Andra kammarens protokoll 1941. Nr 43.

från första lagutskottet:

nr 441, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om upphörande av landsfiskals rätt till andel i böter m. m.; samt

från andra lagutskottet:

nr 446, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till utrymningslag, m. m.; och

nr 458, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 11 juni 1937 (nr 348) om krigsförsäkring för ombord å fartyg tjänstgörande personer, m. m. jämte en i ämnet väckt motion, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar av nämnda lag den 11 juni 1937.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.5 f. m.

In fidem
Sune Norrman.

Tisdagen den 1 juli.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 21, den 25, den 26, den 27 och den 28 nästlidna juni.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet inför statsrådet och t. f. chefen för justitiedepartementet den 1 juli 1941.

Till justitiedepartementet hade från länsstyrelsen i Västernorrlands län den 27 juni 1941 inkommit en den 26 i samma månad dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att, sedan ombudsmannen Helmer Molander i Härnösand blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för Västernorrlands läns valkrets för en tid av fyra år, räknade från och med den 1 januari 1941, men denna plats blivit ledig, vid förrättning enligt 87 § lagen om val till riksdagen hemmansägaren Sven Edin i Junsele blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1945.

Vid granskning av fullmakten, som företogs inför t. f. chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:

C. G. Bruno.

Vid detta protokoll var fogad fullmakt för hemmansägaren Sven Edin, Junsele, att vara ledamot av riksdagens andra kammare för tiden till den 1 januari 1945.

Härefter föredrogs en av herr Edin ingiven skrivelse, så lydande:

Till riksdagens andra kammare.

Undertecknad har vid förrättning å länsstyrelsen i Västernorrlands län den 26 juni 1941 enligt 87 § av lagen om val till riksdagen blivit utsedd att inträda såsom ledamot av riksdagens andra kammare för tiden till den 1 januari 1945.

Då undertecknad, som är ledamot av första kammaren, önskar förbli detta, får jag därom hos riksdagens andra kammare göra anmälan.

Stockholm i riksdagshuset den 1 juli 1941.

Sven Edin.

Kammaren beslöt att om den sålunda inom kammaren förefintliga ledigheten jämlikt § 28 riksdagsordningen hos Konungen göra anmälan; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som nu upplästes, av kammaren godkänt.

§ 3.

Anmäldes och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 444, till Konungen i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om kontroll av vattenledningsvatten, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

Justerades protokollet för denna dag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.7 e. m.

In fidem
Sune Norrman.
